

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

Výkon trestu domácího vězení v Jihočeském soudním kraji

diplomová práce

Autor práce: Blanka Zdrhová, Bc.

Studijní program: Rehabilitace

Studijní obor: RPNP

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Hyková, Ph.D.

Datum odevzdání práce: 15.8.2012

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 13.8.2012

Blanka Zdrhová

Poděkování

Ráda bych vyjádřila poděkování své vedoucí diplomové práce Mgr. Kateřině Hykové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a trpělivé vedení práce. Dále pak všem pracovníkům Probačních a mediačních služeb, se kterými jsem spolupracovala.

Abstrakt

Klíčová slova:

- Trest
- Trest domácího vězení
- Probační a mediační služba
- Elektronický monitoring

Předkládaná diplomová práce nese název „Výkon trestu domácího vězení v Jihočeském kraji“.

V souvislosti s rekodifikačními snahami došlo k 1.1.2012 k četným změnám v oblasti trestního práva, jednou z nejdůležitějších změn v této oblasti je přijetí nového alternativního trestu domácího vězení.

V teoretické části se autorka diplomové práce zmiňuje o účelu trestu a popisuje jeho funkci, charakterizuje současnou právní úpravu trestu domácího vězení, podmínky pro jeho uložení, způsob jeho kontroly, dále obsahuje stručný náhled na trest domácího vězení v zahraničí, popisuje činnosti Probační a mediační služby při realizaci tohoto trestu a v poslední kapitole teoretické části charakterizuje elektronický monitoring. Praktická část přináší ucelený přehled o využívání trestu domácího vězení v Jihočeském soudním kraji.

Práce byla podložena dostupnou odbornou literaturou, odbornými články, dostupnou judikaturou a interní metodikou Probační a mediační služby.

Abstract

Key words:

- Punishment
- House arrest
- Probation and mediation service
- Electronic monitoring

The presented thesis is named „House arrest imprisonment in South Bohemian Region“.

In connection with recodification tendencies ,many changes were made in the field of criminal law as of January 1,2012. One of the most important changes in this field was passing a new alternative punishment of house arrest.

The theoretical part of the thesis mentions a purpose of the punishment and describes its role , defines current legislation of house arrest , conditions for the punishment, way of checking it . It also includes a brief look at house arrest abroad and describes activities of Probation and Mediation Service when implementing this punishment. The author describes electronic monitoring in the last chapter of theoretical part . Practical part of the thesis introduces a comprehensive overview of house arrest use in South Bohemian judicial county.

The thesis was supported by available specialized literature, articles, judicature and internal methodology of Probation and Mediation Service.

Obsah

Úvod	8
1. Trest.....	10
1.1. Pojem trestu.....	10
1.2. Účel trestu	11
1.3. Funkce trestu	14
2. Restorativní a retributivní justice	17
2.1. Retributivní justice	17
2.2. Restorativní justice.....	17
2.2.1. Principy restorativní justice.....	18
3. Alternativní tresty	19
4. Trest domácího vězení	21
4.1. Historie trestu domácího vězení.....	21
4.2. Charakteristika trestu domácího vězení	24
4.3. Pojem trestu domácího vězení	25
4.4. Podmínky pro uložení trestu domácího vězení	28
4.5. Výkon trestu domácího vězení.....	30
4.6. Kontrola domácího vězení	31
4.7. Odklad, přerušení, změna a upuštění od trestu domácího vězení	33
4.8. Přeměna trestu domácího vězení.....	34
4.9. Úhrada nákladů spojených s výkonem trestu domácího vězení.....	36
5. Opatření domácího vězení u mladistvých pachatelů	37
6. Trest domácího vězení ve vybraných zemích	39
6.1. USA.....	39
6.2. Anglie a Wales	41
6.3. Švýcarsko	42
6.4. Německo	43
6.5. Polsko.....	44
6.6. Slovensko	45

7.	Probační a mediační služba.....	46
7.1.	Organizace Probační a mediační služby	48
7.2.	Probace a mediace.....	48
7.3.	Činnost Probační a mediační služby v rámci trestního řízení ve fázi před uložením trestu domácího vězení	50
7.4.	Činnost Probační a mediační služba v rámci trestního řízení ve fázi po uložení trestu domácího vězení	54
8.	Elektronický monitoring	57
8.1.	Technologie elektronického kontrolního zařízení.....	57
8.2.	Historie a současný stav elektronického monitoringu v ČR	59
9.	Cíl práce a hypotézy.....	64
9.1.	Cíl práce	64
9.2.	Hypotézy	64
10.	Metodika	65
10.1.	Metody zkoumání a sběr dat.....	65
10.2.	Charakteristika zkoumaného souboru	66
10.3.	Výsledky získaných dat na pracovištích PMS ČR	67
10.4.	Výsledky rozhovorů s probačními úředníky	75
11.	Diskuze	80
12.	Závěr	82
13.	Seznam použitých zkratk.....	84
14.	Přílohy	85
15.	Seznam informačních zdrojů	86

Úvod

Systém trestů ukládaných za spáchané trestné činy, byl přijetím zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku rozšířen o nový alternativní trest domácího vězení. Dá se předpokládat, že tento nový trest bude tvořit alternativu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Mezi hlavní důvody pro zavedení tohoto druhu trestu patří zejména pomoc při řešení přetíženosti českých věznic a s tím spojených nemalých finančních nákladů a zachování rodinných a pracovních vazeb. Trest odsouzeného motivuje k dodržování pravidelného režimu a umožňuje mu podílet se na ekonomickém zajištění rodiny.

Probační a mediační služba zde hraje důležitou roli, neboť je pověřena kontrolou výkonu trestu domácího vězení. Kontrola by měla být prováděna za spolupráce s provozovatelem elektronického kontrolního systému, ale poskytovatel tohoto elektronického monitoringu zatím nebyl vybrán. Probační úředníci jsou do trestu domácího vězení zapojeni již v rámci přípravného řízení, to znamená ve fázi před rozhodnutím soudu. Činnosti Probační a mediační služby v tomto stádiu směřují ke zjištění podstatných okolností, které jsou důležité při ukládání a nařizování trestu domácího vězení. Probační úředník může zjistit závažné okolnosti, které by mohly v budoucnu komplikovat či úplně zmařit výkon uloženého trestu.

Téma „Výkon trestu domácího vězení v Jihočeském soudním kraji“ jsem si zvolila vzhledem k aktuálnosti tématu, neboť trest domácího vězení byl do českého právního řádu zařazen teprve nedávno. Má diplomová práce se bude tedy zabývat novým alternativním trestem domácího vězení. Je rozdělena na dvě základní části. První část, představuje čistě teoretickou část, která stručně charakterizuje trest jako obecný pojem, podává ucelený přehled o principu alternativního trestu domácího vězení, který je doplněn o zkušenosti ze zahraničí, je zde také popsána úloha Probační a mediační služby v rámci institutu domácího vězení. První část je ukončena kapitolou o elektronickém sledování v České republice. Druhá část přináší ucelený přehled o využívání trestu domácího vězení v Jihočeském soudním kraji.

Cílem mé diplomové práce je tedy charakterizovat současný princip trestu domácího vězení. Zmapovat ukládání trestu domácího vězení v Jihočeském soudním kraji a zjistit zda je před uložením trestu domácího vězení (v rámci přípravného řízení) využito stanovisko Probační a mediační služby k uložení tohoto trestu.

K dosažení stanovených cílů jsem využila monografickou metodu, založenou na zpracování použité literatury. Dále jsem zvolila sekundární analýzu dat získaných na střediskách Probační a mediační služby v rámci Jihočeského soudního kraje a také bylo využito strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami s probačními úředníky, kteří mají na starost trest domácího vězení.

1. Trest

1.1. Pojem trestu

S trestáním se setkáváme takřka každý den, může se jednat o výchovné tresty v rodině, tresty ve sportu, tresty v pracovněprávních vztazích, tresty vycházející z náboženského smýšlení či tresty vyplývající z trestněprávních norem. Společnost si vytváří určitý systém způsobů jak reagovat v situaci, kdy dochází k porušování základních norem, hodnot a je ohroženo její fungování. Takto je přistupováno i k pachatelům trestné činnosti, kteří svým chováním ohrožují základní práva a hodnoty člověka a ohrožují fungování společnosti. Způsoby zacházení s pachateli trestné činnosti vycházely z kulturní, ekonomické, politické a náboženské úrovně společnosti. Nejpodstatnější hodnoty společnosti chráněné státem jsou obsaženy v trestním právu, v případě jejich porušení stát reaguje odpovídajícími sankcemi a stanovuje podmínky jejich aplikace. Smyslem sankcí je snaha o udržení pořádku a určité míry harmonie uvnitř společnosti. Trest je chápán jako reakce autority na porušení morálních, společenských nebo právních pravidel s cílem vynutit respektování stanovených norem.¹

V Českém trestním právu můžeme tresty charakterizovat jako specifické zákonem stanovené a státem vynutitelné následky spáchaného trestného činu, které je ukládáno jménem státu k tomu povolanými soudy v trestním řízení a které na rozdíl od ochranných opatření obsahují negativní hodnocení trestného činu, morální odsouzení pachatele, působí odsouzenému určitou újmu a výkon trestu lze zajistit i státním donucením proti vůli odsouzeného.² Újma by měla být především nezbytným prostředkem pro dosažení účelu trestu a trestního zákona. Trest může být uložen jen v případě, kdy byl trestný čin a jeho pachatel odhalen, přičemž jde o pachatele trestně odpovědného, nedošlo k zániku trestnosti činu a trestu, proběhlo trestní stíhání

¹ Kuchta, J., Válková, H. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 184-185

² CHMELÍK, J., a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Praha: Linde Praha, 2009, s. 203

pachatele a příslušný soud v trestním řízení pravomocně rozhodl o uložení trestu, tedy soud neupustil od potrestání. Trestní právo se při ukládání trestních sankcí řídí zásadami přiměřenosti, účelnosti a spravedlnosti. Trest je ukládán s ohledem na povahu a závažnost trestného činu a s přihlédnutím k poměrům pachatele. Při ukládání trestů se dále uplatňuje zásada humanismu, personality a individualizace trestních sankcí, kdy soud při ukládání trestu a stanovení jeho výměry přihlíží k dalším okolnostem: osobnost obviněného, rodinné a pracovní vztahy, dosavadní způsob života obviněného.³ Místo trestu může být právním následkem spáchaného trestného činu ochranné opatření, které může být uloženo i trestně neodpovědným osobám (nízký věk, nedostatek mravní či rozumové vyspělosti, nepřičetnost). Ochranné opatření na rozdíl od trestu neobsahuje negativní hodnocení pachatele a jeho činu.⁴ Mezi ochranná opatření dle § 98 odst. 1 trestního zákoníku patří⁵: ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty a ochranná výchova.

1.2. Účel trestu

Účel trestu se v historickém vývoji koncipoval v závislosti na úrovni právního vědomí a vyspělosti sociálních, politických a ekonomických hodnot společnosti. V rámci historického vývoje vzniklo několik koncepcí účelu trestu a i přesto, že se shodují na nutnosti trestat pachatele trestného činu, každá pro trestání nachází jiný důvod.⁶

V návaznosti na tento historický vývoj jsou dle účelu trestu nejčastěji rozlišovány teorie absolutní, relativní a mezi nimi stojící teorie smíšené. Členění teorií je orientační, jednotlivé prvky se mísí a trestní právo ve větší či menší míře obsahuje různé prvky z těchto teorií.⁷

³ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vyd. Praha: Linde, 2004, s. 364-369. ISBN 80-7201-501-X

⁴ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné – obecná část*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 257

⁵ § 98 odst. 1 Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁶ LATA, J. *Účel a smysl trestu*. 1. vyd. Praha: LexisNexis, 2007. s. 7

⁷ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 2004, s. 329

- **Absolutní teorie**, někdy bývá označována jako teorie taliační (z latinského názvu *ius talionis* – právo msty) nebo retributivní (odplatná). Absolutní teorie vychází z prvotní funkce trestu, jímž je spravedlivá odplata (pункtur, quia peccatum est – trestá se, protože bylo spácháno zlo). Tedy s ukládáním trestu není spojen jiný účel kromě potrestání samého. Společnost trestá pachatele, který se svým chováním v minulosti dopustil trestného činu a měl by obsahovat tolik utrpení, bolesti a ztráty kolik jí bylo způsobeno trestným činem. Trest není primárně směřován k osobě pachatele a jeho možné nápravě či odstrašení dalších potencionálních zločinců. Spatřujeme zde i starší teologické teorie, které v trestu spatřovaly projev „Boží vůle“, vykoupení za spáchané zlo. Příklady můžeme najít i v úslovích „oko za oko, zub za zub, ruka za ruku, spálenina za spáleninu“.⁸ K nejznámějším zastáncům absolutní teorie patří Aristoteles, Tomáš Akvinský, Immanuel Kant a Georg Wilhelm Friedrich Hegel. Kant chápe použití trestu proti zločinci jako akt uskutečnění spravedlnosti, jež má být zárukou existence státu. Pachatel se dobrovolně rozhodl trestný čin spáchat, a proto přistupuje na to, že bude potrestán. Dle jeho názoru je společnost povinna uložit pachateli trestného činu trest za všech okolností.⁹ Hegel rovněž chápe trest jako jedinou možnou právní nápravu pachatele. Trest má účel sám v sobě a cílem je potrestání pachatele trestného činu spíše než jeho sociální rehabilitace. Uložení trestu tak dochází ke znovuoobnovení pořádku mezi zločincem a společností.¹⁰
- **Relativní (účelová) teorie** – pernitur, ne peccetur – trestá se, aby nebylo páchano zlo. Relativní teorie je spojována s tresty, které mají pro společnost užitečné cíle. Společnost od trestu očekává ochranu před dalšími trestnými činy, můžeme zde již spatřovat určité preventivní prvky směřující k nápravě zločince a snahu o odstrašení pachatele i potencionálních pachatelů před

⁸ KUCHTA, J. VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha : C.H. Beck, 2005, s. 185

⁹ LATA, J. *Účel a smysl trestu*. 1. vyd. Praha: LexisNexis, 2007. s. 116

¹⁰ KUCHTA, J. VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha : C.H. Beck, 2005, s. 185

pácháním další trestné činnosti nebo alespoň k jejímu snížení. Základy preventivních aktivit směřujících k nápravě pachatele můžeme spatřovat v 18. století a lze je přičítat myšlenkám osvícenství. Ve společnosti převládá tendence kontroly všech jejích členů, tedy i zločinců a k tomuto účelu slouží věznění. Mučení a veřejné tresty ustupují trestu odnětí svobody. Stát se snaží mít zločinnost pod kontrolou tím, že pachatele střeží ve vězení a náročnost tohoto trestu na psychiku pachatele je dostatečně čitelná a odstrašující pro ostatní členy společnosti. S kritikou směřující vůči tzv. staré škole odstrašení trestem přichází nový intelektuální směr nazývaný jako pozitivistická škola trestního práva, za jejíž vůdčí osobnost je pokládán Cesare Beccaria, autor proslulé knihy „O zločinech a trestech“ (Dei delitti e dell pene). Kdy jen možným uložením trestu, chtěl potencionálního zločince odradit od spáchání trestného činu.¹¹

Mezi další představitele relativních teorií patří P.J. Anselm von Feuerbach, který je zastáncem teorie psychologického donucení. Tato teorie rozlišovala mezi generální a speciální prevencí, přičemž za důležitější považuje generální prevenci, působící na celou společnost, aby nepáchala trestnou činnost. Hrozba trestem měla u potencionálního pachatele vyvolat psychické zábrany páchat trestné činy a uložený trest měl všem členům společnosti zdůraznit, že tato pohrůžka je myšlena zcela vážně. Mezi zastánce teorie speciální prevence se řadí F. Liszta, který diferencoval tresty podle pachatelů na odstrašovací tresty pro příležitostné pachatele, tresty výchovné pro zločince ze zvyku, kteří jsou schopni nápravy, a tresty zajišťovací pro nepolepšitelné zločince.¹²

- **Smíšené (slučovací) teorie**, jsou charakteristické snahou o spojení myšlenky odplatné a účelové funkce trestu.¹³ Trest má trestným činům předcházet

¹¹ NOVOTNÝ, F., a kol. *Trestní právo hmotné*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 198
srov. JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 2004, s. 330

¹² KUČTA, J. VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 186-187

¹³ NOVOTNÝ, O., a kol. *Trestní právo hmotné – I.obecná část*. 5. vyd. Praha: ASPI. A.s., 2007, s. 34

prostřednictvím využívání principů generální prevence vycházející z odstrašujícího účinku trestu a zároveň působit speciální prevencí na pachatele, kterému je trest ukládán.¹⁴

Na koncepci smíšené teorie je založeno i české trestní právo. Prvky speciální a generální prevence se projevují i v uplatňování zásady individualizace při ukládání konkrétního trestu. Preventivní prvky musejí být v rovnováze, aby nedocházelo k ukládání nepřiměřených trestů. Adekvátnost trestu na spáchaný trestný čin má bezpochybně velký význam na jeho účinnost.¹⁵ Ke zvýšení účinnosti přispívá zejména spravedlnost, neodvratnost trestu a včasnost jeho uložení. U mladistvých odsouzených je na prvním místě účelem ukládaného opatření zabezpečení potřeby výchovy vyplývající z vývojové etapy jedince.¹⁶

1.3. Funkce trestu

Funkce trestu, též označovány jako pomocné cíle sloužící k dosažení určitého účelu ukládaného trestu. Dílčí cíle spatřujeme v pojetí teorie funkce trestu, jež spočívá v pěti základních funkcích¹⁷: odplatné, odstrašující, rehabilitační, eliminační a restituční.

- **Odplatná (retributivní) funkce trestu.** Odplata nebo také sociální msta společnosti vůči zločinci byla původně považována za jediný smysl trestu. Trest je přirozeným důsledkem kriminálního jednání a pro pachatele musí znamenat určitou újmu, jejíž intenzita má odpovídat závažnosti spáchaného činu. Odplatná funkce trestu postupným vývojem etických a morálních hodnot společnosti zeslábla, ale i v současné době se s touto teorií můžeme setkat¹⁸ Přes trend využívání trestů směřujících především k nápravě pachatele se retributivní teorie

¹⁴ LATA, J. *Účel a smysl trestu*. Praha: LexisNexis, 2007, s. 19-30

¹⁵ CHMELÍK, J., a kol. *Trestní právo hmotné*. Praha: Linde Praha, 2007, s. 118

¹⁶ KUČTA, J. VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2005, s. 187-188

¹⁷ KRATOCHVÍL, V., a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné*. Obecná část. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 15- 18

¹⁸ KUČTA, J. VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2008, s. 188-189

funkce trestu opět dostává do popředí a to zejména z důvodu nárůstu kriminality a v pomoci poškozeným vyrovnat se s emocionálními následky způsobenými spáchaným trestným činem. Teorie odplaty se snaží dosáhnout rovnováhy mezi proviněním a trestem.¹⁹

- **Odstrašující funkce trestu.** Újma, která vzniká pachateli trestného činu uloženou trestnou sankcí, může zapříčinit, jeho odstrašení od dalšího kriminálního chování a stejný odstrašující účinek má i na ostatní jedince ve společnosti, kteří se mohou stát dalšími potencionálními pachateli. Způsobená újma je však pachateli prožívána individuálně. Pro preventivní působení trestu nemá větší význam jeho tvrdost, ale jeho neodvratnost a s tím spojená rychlost dopadení pachatele. Chceme-li dosáhnout větší účinnosti uloženého trestu, musíme více přihlížet k pachateli než ke škodlivosti spáchaného trestného činu. Teorie odstrašující funkce je kritizována zejména z důvodu, že odstrašující účinek u pachatele nelze blíže specifikovat, neboť motivace a následné rozhodnutí spáchat trestný čin je výsledkem vzájemného působení sociálních, psychologických, etických faktorů jedince, jejichž závažnost lze těžko odhadnout.²⁰
- **Rehabilitační (nápravná, resocializační, penitenciární) funkce trestu,** se zaměřuje na poznání určitých faktorů, které ovlivní chování jedince v interakci se sociálním prostředím a vedou ke spáchání trestného činu.²¹ Cílem uloženého trestu je, aby pachateli bylo poskytnuto odborné zacházení, které by u něj dokázalo probudit vlastní svědomí, tedy uvědomit si nehumánnost, hanebnost a protiprávnost spáchaného trestného činu a přijmout sociální odpovědnost za zločin a z něj vyplývající důsledky a povinnosti. A v neposlední řadě je to realizování skutečných činů, nikoli planých slibů.²² Pachatel se v rizikových

¹⁹ KARABEC, Z. *Účel trestání* [online]. Archiv – červen 2008, Kriminalistika, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000/2, [cit. 15.4.2012]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2000/00_02/karabec.html

²⁰ tamtéž

²¹ KUČTA, J. VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha : C.H.Beck, 2005, s. 190

²² HÁLA, J. Bolest a naděje vězení: penologické eseje. 1. vyd. Praha: Triton, 2007, s. 88-90
Srov. HÁLA, J. Penologie – rozšířený syllabus přednášek, České Budějovice: JU ZSF, s. 2,

situacích rozhoduje na základě svých osobnostních vlastností, které mohou být ovlivněny nedostatečnou výchovou v rodinném prostředí, dlouhodobou frustrací a sociálním prostředím ve kterém se pachatel nachází.

Největšího rozmachu dosáhla rehabilitační nápravná teorie v 60. letech v USA a posléze i v Evropě a skandinávských zemích. Vznikají resocializačně výchovné programy, rozvíjí se léčebné terapeutické práce, které jsou cíleně zaměřené na určité skupiny lidí, například na pachatele závislé na drogách či alkoholu, na agresivní jedince, na pachatele s psychickými poruchami chování. Rehabilitační funkce trestu byla využívána i v rámci terapeutické práce s pachateli ve vězeňském zařízení, kde byly realizovány nové resocializační výchovné programy. Vězení bylo nově uspořádáno, tak aby minimalizovalo negativní vliv vězeňského prostředí na jedince. Za základ probačních institutů současného trestního práva a následné odborné práce s propuštěnými z výkonu trestu odnětí svobody můžeme pokládat rehabilitační tedy nápravnou funkci trestu.²³

- **Eliminační (izolační spojená s internací, vylučovací).** Tato funkce trestu dosahuje svého účelu dočasnou nebo trvalou izolací zločince od společnosti, což pachateli způsobí citelnou újmu a zároveň je prioritně zohledněna ochrana společnosti před kriminalitou. Eliminační funkce trestu je realizována prostřednictvím trestu odnětí svobody a uplatňována u nejzávažnějších trestných činů a u pachatelů u kterých se dá předpokládat recidivní chování.²⁴ Při stanovení trestu na základě predikce recidivního chování se vystavujeme možnému omylu, kdy nemusejí být odhaleny osoby, které se recidivy dopustí a naopak mohou být izolovány osoby, které by se další trestné činnosti již nedopustily. Tyto omyly snižují využívání eliminační funkce trestu.²⁵
- **Restituční (kompenzační, restorativní, obnovující) funkce trestu.** Tato funkce spočívá především v odstranění následků trestného činu a velký význam

[cit. 15.5.2012] Dostupné z: <http://penologie.hala.sweb.cz/2.htm>

²³ KUČTA, J. VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha : C.H.Beck, 2005, s. 190-193

²⁴ KUČTA, J. VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha : C.H.Beck, 2005, s. 190-193

²⁵ Lata, j. *Účel a smysl trestu*. 1. vyd. Praha: LexisNexis, 2007, s. 30

klade na náhradu způsobené škody oběti trestného činu. Trest by měl směřovat k obnovení narušených mezilidských vztahů. Kompenzační funkce trestu slouží jako doplnění a rozšíření možností volby reakce na trestný čin a možností uplatnění přístupu k pachateli, což často zvyšuje účinnost trestních sankcí. Na principu restituční funkce trestu je postavena restorativní justice, která trestný čin chápe jako konflikt mezi více stranami – pachatel, oběť, společnost.²⁶

2. Restorativní a retributivní justice

2.1. Retributivní justice

Retributivní justice vnímá trestný čin jako porušení práv a považuje jej za prohřešek vůči státu. K naplnění spravedlnosti dochází uznáním viny, která vzniká porušením zákona a uložením trestu pachateli trestného činu. Retributivní justice se zaměřuje na ochranu společnosti, nevede k napravení vzniklé situace a ani k ochraně jedince. Potřeby a zájmy oběti jsou přehlíženy.²⁷

2.2. Restorativní justice

Restorativní justice chápe trestný čin jako sociální konflikt mezi více subjekty a jejím cílem je obnovení narušených sociálních vztahů prostřednictvím napravení nebo alespoň zmírnění škody, která byla způsobena trestným činem. Pachatel přebírá odpovědnost za svůj čin a aktivně se podílí na odčinění vzniklé újmy, což vede k posílení postavení oběti. Ukazuje se, že tento způsob reakce na kriminalitu je efektivní z hlediska snížení recidivy. Tato koncepce představuje nové pojetí odpovědnosti za

²⁶ KUČHTA, J., a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2005, s. 192

²⁷ VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. *Restorativní justice – trestní politika pro 21. století*. Trestní právo, 2000, č. 1, s. 4-11

řešení problému kriminality, které již není pouze v rukou státu, ale umožňuje aktivní zapojení těch, kterých se to bezprostředně týká, tj. oběti, pachatele a příslušného sociálního společenství.²⁸

Restorativní justici nelze chápat jako ucelený systém reakce společnosti na trestnou činnost. Každá země do své právní legislativy různě zahrnuje restorativní východiska a principy, proto musíme brát restorativní justici spíše jako určitý paralelní systém, působící vedle retributivní justice a v mnoha směrech trestní justici doplňující. Retributivní politika představuje vhodné řešení krizové situace, která nastala v trestní politice. Kdy četnost ukládaného nepodmíněného trestu odnětí svobody zapříčinila řadu negativ, jako je přeplněnost věznic a s tím spojený negativní vliv vězeňského prostředí na pachatele, recidivu, zahlcení soudů a nedostatečnou ochranu oběti a společnosti.²⁹

Myšlenky restorativní spravedlnosti lze považovat za základ většiny alternativních způsobů řešení trestných věcí, alternativních trestněprávních sankcí a za myšlenkový pramen právních institutů spojených s odklony od standardního trestního řízení.³⁰

2.2.1. Principy restorativní justice

Principy restorativní spravedlnosti jsou založeny na přesvědčení, že má-li pachatel převzít osobní nikoli jen formální odpovědnost za způsobený trestný čin, musí nejprve porozumět svému jednání v jeho sociálních i individuálních souvislostech a uvědomit si z toho pramenící důsledky. Vždy zde hraje svojí roli vstřícnost a ochota oběti a dotčeného sociálního okolí znovu mezi sebe přijmout pachatele trestných činů.³¹

Restorativní politika uznává tyto základní principy:³²

²⁸ KUČTA, J. VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha : C.H.Beck, 2005, s. 291 ; ZEHR, H. *Úvod do restorativní justice*. 1. vyd. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, s. 39-40

²⁹ KARABEC, Z. *Restorativní justice – sborník příspěvků a dokumentů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 5-6

³⁰ SOTOLÁŘ, A., a kol. *Alternativní řešení trestných věcí v praxi s disketou*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2000, s. 9-15

³¹ SOTOLÁŘ, A., a kol. *Alternativní řešení trestných věcí v praxi s disketou*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2000, s. 9-15

³² KARABEC, Z. *Restorativní justice – sborník příspěvků a dokumentů*. Praha: Institut pro

- Podpora odpovědnosti pachatele za spáchaný trestný čin a zapojení poškozeného do procesu řešení.
- Trestný čin má být chápán jako újma, která byla způsobena oběti trestného činu a jako hrozba pro bezpečnost společnosti.
- Škodu způsobenou obětí nutno chápat z širokého hlediska, tedy jako materiální, fyzickou, emocionální újmu a ztrátu sociálního a osobního bezpečí.
- Reakce na spáchaný trestný čin má být rychlá a měla by přispět k odstranění či alespoň ke snížení způsobené škody a hrozby
- Zpříšňování trestní represe a ukládání přísnějších trestů je kontraproduktivní, zejména u mladistvých pachatelů.
- Účelem společenské reakce na spáchaný trestný čin nemá být potrestání zločince, ale vytvoření takových podmínek, aby mohly být odstraněny následky trestné činnosti.
- Pachatel trestného činu se má aktivně podílet na náhradě způsobené škody a mají mu přitom být zachována všechna práva jako ostatním občanům.
- Jestliže se pachatel nehodlá zapojit na odstranění způsobené škody, může být k tomu donucen soudem.

3. Alternativní tresty

Alternativními tresty můžeme chápat ty druhy trestů, které nejsou spojeny s odnětím svobody pachatele. Naplnění účelu trestu zaručují stejně, jako kdyby byl na pachateli vykonáván klasický trest odnětí svobody.³³

Hledáním alternativních sankcí k trestu odnětí svobody se zabýval Výbor ministrů Rady Evropy již v roce 1976, kdy přijal rezoluci č. 10 o některých alternativních trestech k uvěznění. Organizace spojených národů a Rada Evropy dlouhodobě věnuje

kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 9-16
³³ OSMANČÍK, O., a kol. *K problematice alternativních trestů a opatření*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, s. 9-15

svoji pozornost trestní justici a prevenci kriminality.³⁴ K problematice alternativních trestů bylo přijato mnoho nových dokumentů, za zmínění dále stojí rezoluce č. 16 o snížení počtu vězeňské populace, o alternativách trestu odnětí svobody a o společenské reintegraci pachatelů přijata v roce 1985 na sedmém kongresu OSN. Bylo doporučeno se intenzivně zabývat alternativami nespojenými s odnětím svobody a zvyšovat úsilí o snižování negativních účinků trestu odnětí svobody. Otázky spojené s alternativními tresty jsou také předmětem činnosti oddělení OSN pro prevenci zločinnosti a trestní justici ve Vídni. Doporučují nepodmíněný trest odnětí svobody ukládat jen v krajním případě a svoji pozornost obrátit zejména na bezpečnost lidí, jimž jsou alternativy ukládány a na zapojení společnosti. Zde byla také stanovena Směrnice k alternativám k trestu odnětí svobody, obsahující definici alternativy (*„Alternativou se rozumí volba trestu nespojeného s odnětím svobody, kterou je soudce oprávněn učinit, ukládá-li ji pachateli, který by jinak byl odsouzen k trestu odnětí svobody. Nepřichází v úvahu vůči tomu, kdo by jinak byl zproštěn viny“*).³⁵

Historický vývoj alternativních trestů v České republice byl vždy spojen s politickými, kulturními a náboženskými tradicemi naší země. Po roce 1989 dochází k některým změnám v trestním zákoně i souvisejících normách, upravujících trestání, výkon trestu i postpenitenciární péči. Novelizace přinesla zásadní změny v systému trestů, zejména ve směru humanizace a zvýšení efektivnosti ukládaných trestů.³⁶ Pachatel je ušetřen škodlivých důsledků, které jsou spojeny s nepodmíněným trestem odnětí svobody, a není vystaven negativním zkušenostem z pobytu ve vězení. Nedá se říci, že by alternativní sankce nebyly spojeny s omezením běžného způsobu života pachatele, představují pro něj citelnou újmu, i když nikoli ve smyslu trestněprávně represivním, neboť jejich smyslem je zejména motivující působení na odsouzeného.³⁷

Alternativní trestní sankce se od tradičních trestů liší především v tom, že nejsou zaměřeny pouze na negativní omezení práv a svobod odsouzeného, ale usilují

³⁴ KALVODOVÁ, V. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 110-113

³⁵ NEZKUSIL, J. *K problematice alternativ k trestu odnětí svobody*. Trestní právo, 2009, č. 7-8, s. 7-8

³⁶ NEZKUSIL, J. *K problematice alternativ k trestu odnětí svobody*. Trestní právo, 2009, č. 7-8, s. 12

³⁷ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha: ASPI, 2008, s. 239-240

i o pozitivní působení a odborné vedení. Smyslem těchto alternativních trestů je jednak konfrontovat pachatele s odstrašující reakcí na jeho kriminální jednání v podobě trestu, a zároveň zmírnit následky způsobené spáchaným trestným činem, odškodnit oběť trestného činu a posílit odpovědnost pachatele ke společnosti a k sobě samému.³⁸

Smysl alternativních trestněprávních sankcí může být naplněn pouze tehdy, kdy je pachatel ochoten se na jejich výkonu aktivně podílet. Do výkonu alternativních trestů je nejen zapojen pachatel, ale také celá širší společnost, odtud vychází původní označení – tresty vykonávané ve společenství (community sanctions, community based sanctions and measures). Aby tresty byly účinné, musí existovat potřebné zázemí pro jejich realizaci a musí být zajištěna odpovídající infrastruktura, která je v souladu s charakteristickými znaky ukládaných trestů. Největší výhodou těchto trestů je, že umožňují pozitivní ovlivňování chování pachatele v jeho přirozeném sociálním prostředí a jsou efektivnější ve smyslu prevence kriminality.³⁹

4. Trest domácího vězení

4.1. Historie trestu domácího vězení

Domácí vězení, myšleno jako omezení svobody pohybu dané osoby na místo jejího bydliště, je využíváno již od starověku. Tento trest byl ukládán především lidem s vyšší třídy, kteří byli zpravidla z náboženských, politických, společenských důvodů nepohodlní, jejichž odsouzení k trestu odnětí svobody by mohlo být podnětem ke vzpouře jejich příznivců. Domácím vězením byli zbaveni svého vlivu a moci. Z historických osobností byla k doživotnímu uvěznění odsouzena na svém vlastním

³⁸ SOTOLÁŘ, A., a kol. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi s disketou*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2000, s. 3-15

³⁹ KAMLTHOUT, V.-překlad OUŘEDNÍČKOVÁ, L. Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí. [online], 1995, [cit.25.6.2012]. Dostupné z: <http://spj.cz/opp/vykon/clanek02.html>

zámku v Čachticích hraběnka Alžběta Báhory, která byla obviněna z mučení a zabití velkého počtu žen.⁴⁰ Kvůli sporu s katolickou církví byl odsouzen k domácímu vězení v roce 1633 i Galileo Galilei, který byl nucen v rámci domácího vězení předříkávat kající žalmy a odmítat návštěvy. Bylo mu dovoleno pokračovat v méně kontroverzních vědeckých výzkumech. K doživotnímu domácímu vězení na ostrově Svaté Heleny byl také odsouzen francouzský vojevůdce a státník Napoleon Bonaparte, který zde ve věku jednapadesáti let zemřel.⁴¹

Mezi první země, které začaly využívat institutu domácího vězení a to již v 80. letech minulého století, patří Spojené státy americké. V roce 1983 soudce Love jako první odsoudil pachatele trestného činu k trestu domácího vězení s elektronickým sledováním. Od roku 1986 většina států využívá elektronické kontrolní systémy sloužící ke sledování pachatelů při kontrole výkonu trestu domácího vězení. Zavedení trestu domácího vězení bylo ryze pragmatickou reakcí na obrovské finanční náklady potřebné pro zajištění výkonu trestu odnětí svobody. Ze začátku byl zaveden pasivní systém sledování (programmed contact system), kdy osoby ve výkonu trestu domácího vězení se musely v určitých intervalech hlásit na středisku kontroly. Postupem času byl do praxe zaveden aktivní systém sledování (continuous signal systém), kdy si dozorované středisko mohlo zjistit polohu sledované osoby. Tento aktivní systém již zaručoval vyšší a kvalitnější kontrolu při sledování dodržování stanovených podmínek u výkonu trestu domácího vězení. Po technické stránce můžeme mluvit o elektronickém monitoringu první generace.⁴²

Trest domácího vězení se začal pomalu uplatňovat i na evropské půdě. Velká Británie začala institutu domácího vězení využívat v roce 1989, Švédsko v roce 1994, Nizozemí v letech 1995, Belgie v roce 1998, Španělsko a Francie v roce 2000, Itálie v roce 2001, Portugalsko v roce 2002, Slovenská republika v roce 2005, Polsko a Česká republika v roce 2009. Institut domácího vězení je využíván jako alternativa k trestu

⁴⁰ KYSELA, K., VOLEVECKÝ, P. *Trest domácího vězení*. Trestní právo. 2011, č. 7-8, s. 4

⁴¹ FOLTÝNOVÁ, L., FOLTÝN, L. *Trest domácího vězení z pohledu Probační a mediační služby*. Státní zastupitelství, 2011, č. 6, s. 21

⁴² *Home Confinement*. Federal Corrections and Supervision Division. Administrative Office of the U.S.Courts. [online], 2000 [cit. 24.4.2012]. Dostupné z: <<http://www.nhp.uscourts.gov/pdf/cchome.pdf>>

odnětí svobody, ale své uplatnění nachází i jako opatření nahrazující vazbu tzv. front door model či jako opatření nahrazující závěrečnou fázi trestu odnětí svobody tzv. back door model. Tento model umožňuje pachateli, aby zbytek trestu odnětí svobody vykonal mimo vězení a to v domácím vězení. Tento postup má pachateli pomoci přivyknout si na život na svobodě, pomoci lépe se začlenit do společnosti a omezit riziko opětovného spáchání dalšího trestného činu. Časové odstupy při zavádění alternativního trestu domácího vězení do právních řádů jednotlivých států ukazují nesnadnou cestu a určitou nedůvěru k novým formám trestů.⁴³

Trest domácího vězení na našem území není úplnou novinkou, počítal s ním již zákon číslo 117/1852 o zločinech, přečinech a přestupcích, který byl uplatňován na našem území od 1. září 1852 do 1. srpna 1950. Zákon číslo 117/1852 ř. z. pro postihování provinilců rozlišuje trest ve vězení prvního stupně a trest ve vězení druhého stupně (s přidavkem tuhé vězení), zákon upravoval možnost nahradit tyto dva stupně vězení domácím vězením, které bylo podle § 246 definováno:⁴⁴ „*Kromě těchto dvou stupňů vězení uznáno býti může také na vězení domácí buď jen na přípověď odsouzenec, že se nevzdálí, anebo tak, že se mu postaví stráž. Vězením domácím zavazuje se odsouzenec, že se pod nižádnou záminkou z domu nevzdálí pod trestem, že by ostatní čas vězení přestáti musil ve věznici veřejné*“. Dále zákon o zločinech, přečinech a přestupcích v ustanovení § 262 stanovuje podmínky, kdy může být uložen trest domácího vězení:⁴⁵ „*Kromě toho může se místo vězení prvního stupně uložiti vězení domácí, když trestanec jest člověkem bezúhonné pověsti a když by vzdálen jsa od svého příbytku, nemohl si hleděti svého úřadu, svého obchodu, nebo svého výdělku*“. Přestože zákon vznikl v 19. století, kladl se velký důraz na zájmy a potřeby společnosti. Můžeme zde nalézt podobné prvky jako u současného alternativního trestu domácího vězení, například snaha, aby odsouzený mohl i nadále pracovat a pro uložení domácího vězení musí provinilec splňovat zákonem stanovené podmínky. Zákon o zločinech, přečinech

⁴³ KREJČÍŘKOVÁ, K. Nový trest (trestní opatření domácího vězení). Státní zastupitelství, 2009, č. 10, s. 13-17

⁴⁴ § 246 zákona č. 117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích

⁴⁵ § 262 zákona č. 117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích

a přestupcích byl nahrazen zákonem č. 86/1950 Sb. Trest domácího vězení již v tomto zákoně, stejně jako v pozdějším trestním zákoně z roku 1961, nebyl. V civilním trestněprávním řádu se od ukládání trestu domácího vězení postupně upouští, naopak se začíná využívat jako jedna s forem kázeňských postihů v armádě.⁴⁶

Další právní normou, obsahující trest domácího vězení, byl Vojenský trestní zákon o zločinech a přečinech č. 19/1855 Říšského zákoníku. V tomto zákoně je trest domácího vězení již vložen do katalogů trestů a vztahuje se pouze na konkrétní vojenské osoby. A může být uložen i některým civilním osobám, jako jsou například manželky a děti důstojníků a na roveň jim postaveným štábním osobám.⁴⁷

Do českého právního řádu byl opět trest domácího vězení zařazen zákonem č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.⁴⁸

4.2. Charakteristika trestu domácího vězení

V České republice v souvislosti s rekodifikačními snahami došlo k 1.1.2010 k četným změnám trestního práva hmotného s významnými dopady na trestní právo procesní. Významnou změnou v oblasti trestních sankcí bylo přijetí nového druhu trestu a to trestu domácího vězení.⁴⁹

Česká republika i přes existenci jiných alternativních trestů, má vysoký počet uvězněných osob, což mělo za následek vynakládání velkých finančních obnosů ze státní pokladny. Trest domácího vězení byl do českého právního řádu přijat s účinností zákona číslo 40/2009 Sb., trestního zákoníku. Očekávaným přínosem trestu domácího vězení je nejen snížení počtu osob ve výkonu trestu odnětí svobody, ale skutečnost, že odsouzený nebude vytržen ze svého sociálního prostředí a nebude podroben negativním vlivům vyskytujících se ve vězeňském prostředí.⁵⁰

⁴⁶ KYSELA, K., VOLEVECKÝ, P. *Trest domácího vězení*. Trestní právo. 2011, č. 7-8, s. 5

⁴⁷ Zákon č. 19/1855 ř.z., vojenský trestní zákon o zločinech a přečinech

⁴⁸ NAVRÁTILOVÁ, J. *Trest domácího vězení*. Bulletin advokacie. 2009, č. 10, s. 95.

⁴⁹ tamtéž

⁵⁰ KYSELA, K., VOLEVECKÝ, P. *Trest domácího vězení*. Trestní právo. 2011, č. 7-8, s. 5-6

Autorka práce vidí odlišnost současného alternativního trestu domácího vězení od historického domácího vězení zejména v tom, že již nejde čistě jen o izolaci pachatele, ale jedná se o vhodné vyvážení prevence a represe, o kontrolu a potlačování kriminality a zároveň se odsouzenému dává prostor žít běžným životem, plnit si své pracovní a osobní povinnosti a zejména neztratit své sociální zázemí a vazby. Autorka dále uvádí, že prostřednictvím trestu domácího vězení mohou pachatelé vlastní iniciativou prokázat svoji motivaci vést řádný život.

4.3. Pojem trestu domácího vězení

Trest domácího vězení obdobně jako nepodmíněný trest odnětí svobody, postihuje odsouzeného na osobní svobodě. Blízkost trestu odnětí svobody a trestu domácího vězení je dána uspořádáním ustanovení § 52 odst. 1. trestního zákoníku:⁵¹

- 1) Za spáchané trestné činy může soud uložit tresty
 - a) Odnětí svobody,
 - b) Domácí vězení,
 - c) Obecně prospěšné práce,
 - d) Propadnutí majetku,
 - e) Peněžitý trest,
 - f) Propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
 - g) Zákaz činnosti,
 - h) Zákaz pobytu,
 - i) Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
 - j) Ztráta čestných titulů nebo vyznamenání,
 - k) Ztráta vojenských hodností,
 - l) Vyhoštění

Můžeme chápat trest domácího vězení jako druhý nejpřísnější trest.⁵²

⁵¹ § 52 odst. 1. zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁵² KYSELA, K., VOLEVECKÝ, P. *Trest domácího vězení*. Trestní právo. 2011, č. 7-8, s. 4

Autorka práce od zavedení institutu domácího vězení neočekává, že by měl nahradit trest odnětí svobody, ale poskytnout k němu novou možnost a vyplnit prázdné místo mezi uvězněním a ponecháním pachatele na svobodě.

Měl by být ukládán osobám, které je třeba s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, osobě pachatele a možnosti resocializace postihnout omezením svobody, ale vzhledem k získaným informacím postačí uložení trestu domácího vězení, který postihuje odsouzeného menší intenzitou. Zejména u prvopachatelů trestné činnosti, kteří jsou odsouzeni k trestu odnětí svobody, může dojít k ovlivnění ze strany spoluvězňů a navázání nových kontaktů v kriminálním prostředí.⁵³

Tento doposud u nás nepoužívaný trest je založen na spolupráci a dobrovolnosti odsouzeného trest vykonat a umožňuje odsouzenému zůstat v pracovním poměru a i nadále se podílet na ekonomickém zajištění rodiny.⁵⁴

Podstata tohoto trestu byla původně definována v § 60 odst. 3 trestního zákoníku takto:⁵⁵ „*Nestanoví-li soud v rozsudku jinak, trest domácího vězení spočívá v povinnosti odsouzeného zdržovat se v určeném obydlí ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den a v ostatních dnech v době od 20.00 hodin do 05.00 hodin, nebrání-li mu v tom důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotní péče ve zdravotnickém zařízení v důsledku jeho onemocnění; zdravotnické zařízení je povinno na vyžádání orgánu činného v trestním řízení mu tuto skutečnost sdělit. Soud může odsouzenému povolit navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna.*“ Tato definice je překonána změnou, kterou přinesla novela trestního zákoníku a trestního řádu provedená zákonem č. 330/2011 Sb., podle níž má definice trestu domácího vězení nové znění:⁵⁶ „*Trest domácího vězení spočívá v povinnosti zdržovat se po dobu výkonu tohoto trestu v určeném obydlí nebo jeho části v soudem stanoveném časovém období,*

⁵³ Tamtéž, s. 6

⁵⁴ VEJBĚROVÁ, A. Tresty v návrhu nového trestního zákona. Právní fórum, 2006, č. 6, s. 76

⁵⁵ § 60 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁵⁶ § 60 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

nebrání-li mu v tom důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotní péče ve zdravotnickém zařízení v důsledku jeho onemocnění nebo úrazu; zdravotnické zařízení je povinno na vyžádání orgánu činného v trestním řízení mu tuto skutečnost sdělit.“ Dřívější specifikace doby od 20:00 do 05:00 byla brána soudy jako návod pro jejich rozhodování, ale v praxi byla převážně stanovována individuálně. Dnešní znění ponechává soudům plnou moc ve vymezení a stanovování doby, kdy se odsouzený musí zdržovat v určeném obydlí s přihlédnutím k jeho konkrétním podmínkám.

Nové, je také ustanovení § 60 odst. 4 trestního zákoníku:⁵⁷ „*Soud stanoví časové období, ve kterém je odsouzený povinen se zdržovat v určeném obydlí nebo jeho části, v pracovních dnech, ve dnech pracovního klidu a pracovního volna s přihlédnutím zejména k jeho pracovní době a k času potřebnému k cestě do zaměstnání, k péči o nezletilé děti a k vyřizování nutných osobních a rodinných záležitostí, aby při zajištění všech nezbytných potřeb odsouzeného a jeho rodiny ho přiměřeně postihl na svobodě. Soud může odsouzenému povolit navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna.*“ Trest má odsouzenému způsobit újmu na jeho osobní svobodě, ale nemá zasahovat do jeho zaručených práv a svobod.⁵⁸

Soud může také pachateli uložit na dobu výkonu trestu domácího vězení přiměřené omezení nebo přiměřené povinnosti uvedené § 48 odst. 4, které směřují odsouzeného k vedení řádného života. Mezi přiměřená omezení a povinnosti patří zejména:⁵⁹

- podrobit se výcviku pro získání vhodné pracovní kvalifikace,
- podrobit se vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy,
- podrobit se léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením podle tohoto zákona,
- podrobit se vhodným programům psychologickému poradenství,

⁵⁷ § 60 odst. 4 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁵⁸ VANTUCH, P. *Novela trestního zákoníku a trestního řádu provedená zákonem č. 330/2011 Sb.* Trestní právo, 2012, č. 1, s. 4-5

⁵⁹ § 48 odst. 4 zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, ve znění pozdějších změn a předpisů

- zdržet se návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami,
- zdržet se neoprávněných zásahů do práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob,
- zdržet se hazardních her, hraní na hracích přístrojích a sázek,
- zdržet se požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek,
- uhradit dlužné výživné nebo jinou dlužnou částku,
- veřejně se osobně omluvit poškozenému, nebo
- poskytnout poškozenému přiměřené zadostiučinění.

Soud zpravidla také uloží pachateli povinnost nahradit podle svých sil způsobenou škodu. Při využívání institutu domácího vězení jsou brány v potaz i kriminogenní faktory, kterými jsou například užívání omamných a psychotropních látek, které mohou negativně ovlivnit výkon tohoto trestu. Uložením omezení a povinností se soud snaží eliminovat opětovné kriminální jednání a tím i ochránit ostatní členy společnosti. V případě jejich uložení, můžou být stanoveny po celou dobu výkonu trestu domácího vězení, nebo jen na jeho části. Přestože jsou ukládány jako doplněk k trestu domácího vězení, nijak se nesnižuje nutnost jejich plnění. Nesplnění těchto omezení či povinností může být bráno jako legitimní důvod porušení a může být uložen náhradní trest.⁶⁰

4.4. Podmínky pro uložení trestu domácího vězení

Specifické podmínky pro uložení trestu domácího vězení vycházejí ze samotného pojetí tohoto trestu.

Podle § 60 trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., může soud uložit trest domácího vězení až na dvě léta, odsuzuje-li pachatele přečinu, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele, lze mít důvodně za to, že postačí uložení tohoto trestu, a to popřípadě i vedle jiného trestu, a pachatel dá

⁶⁰ KYSELA, K., VOLEVECKÝ, P. *Trest domácího vězení*. Trestní právo. 2011, č. 7-8, s. 11

písemný slib, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost. Jako samostatný trest může být trest domácího vězení uložen, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.⁶¹

Z textu je patrná horní hranice trestu, tedy až dvě léta, ale dolní hranice není určena. Z toho autorka práce vyvozuje, že v praxi bude záležet na úvaze daného soudu, k jaké nejnižší hranici trestu se přikloní. Vzhledem k výchovné odezvě trestu se dá předpokládat minimální rozpětí trestu v řádech několika týdnů, spíše měsíců. Další zde uvedenou podmínkou je, že tento trest je možné uložit vzhledem k závažnosti a povaze spáchaného přečinu, s tím souvisí také nově zavedená kategorizace trestných jednání, která je založena na bipartici – zločin a přečin. Přečinem jsou dle § 14 trestního zákoníku myšleny *všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, za něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.*⁶²

Důvodová zpráva k § 60 navrhuje, aby trest domácího vězení byl ukládán spíše osobám, které se dopustily méně závažného trestného činu a vzhledem k jejich osobní charakteristice i možnostem jejich resocializace postačí menší intenzita zásahu do osobní svobody člověka.⁶³

Další zákonná podmínka vyžaduje od pachatele písemný slib, v němž se zavazuje ke zdržování v daném obydlí na konkrétní adrese a k poskytnutí veškeré možné součinnosti při kontrole odsouzeného v rámci výkonu trestu domácího vězení. Písemný slib představuje ochotu pachatele přijmout trest domácího vězení a dodržet omezení z něho vyplívající.⁶⁴

Závažnost způsobeného trestného činu je odrazem míry intenzity, s jakou je spáchaný trestný čin škodlivý pro společnost a je posuzován v rámci konkrétního případu. Osoba a poměry pachatele mají důležitý význam pro zhodnocení charakteru

⁶¹ § 60 odst. 1. písm. a), b) a odst. 2. zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku

⁶² § 14 odst. 2. zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁶³ Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku, komentář k § 60

⁶⁴ § 60 odst. 1. písm. b) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku

pachatele, jeho rodinných a majetkových poměrů a míry citlivosti vůči konkrétní trestní sankci.⁶⁵

V případě, že by se samostatně uložený trest domácího vězení nezdál pro budoucí vývoj jednání pachatele dostačující, může soud uložit některý další trest. Ukládání více druhů trestů pomáhá k lepší nápravě pachatele a k lepší ochraně společnosti, tam kde toho nebylo možno docílit uložením jednoho trestu.⁶⁶ Důvodová zpráva uvádí tresty, které nelze uložit vedle trestu domácího vězení, jedná se o trest odnětí svobody a trest obecně prospěšných prací.⁶⁷

Shrneme-li podmínky nutné pro uložení trestu domácího vězení, musí se jednat o přečin, pachateli postačí uložit tento trest, popřípadě uložení tohoto trestu vedle trestu jiného a písemný slib pachatele. Hlavním a neopomenutelným kritériem je povaha a závažnost spáchaného trestného činu a přihlédnutí k osobě a poměrům pachatele. Soud musí při stanovení druhu trestu k těmto kritériím přihlížet a dále přihlédne ke snaze pachatele nahradit způsobenou škodu.

4.5. Výkon trestu domácího vězení

Jakmile se rozhodnutí o výkonu trestu domácího vězení stane vykonatelným, předseda senátu zašle odsouzenému a příslušnému středisku Probační a mediační služby nařízení, ve kterém určí počátek a místo výkonu tohoto trestu.⁶⁸

V rozhodnutí soudu musí být přesně vymezena výměra trestu, to znamená, na jakou dobu se trest domácího vězení ukládá a dále musí být určen přesný čas od kdy, do kdy musí být odsouzený na určené adrese. Přesné místo výkonu a počátek výkonu tohoto trestu se stanovuje až v nařízení výkonu trestu domácího vězení, kde je nutné uvést přesnou adresu, na které se bude odsouzený v daný čas zdržovat. Je důležitá konkretizace místa výkonu tohoto trestu a to z důvodu případného postihu odsouzeného za porušení výkonu trestu domácího vězení, ve smyslu opuštění stanoveného bydliště.

⁶⁵ KYSELA, K., VOLEVECKÝ, P. *Trest domácího vězení*. Trestní právo. 2011, č. 7-8, s. 5-7

⁶⁶ ŠÁMAL, P., et al. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 631

⁶⁷ Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku, komentář k § 53

⁶⁸ § 334a odst. 1. zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Musíme si uvědomit, že domem není pouze obývaná část domu, ale patří k němu i sklep, půda, přilehlá ohrazená zahrada, pokud je využívána k bydlení. V případě bytu nelze za bytové prostory považovat společné chodby či části domu. Dále k trvalému bydlení slouží ubytovny, penziony, domovy pro seniory či studentské koleje. Výkon trestu domácího vězení může být nařízen v rámci zachování pracovních a rodinných vztahů například i v ubytovně.⁶⁹

4.6. Kontrola domácího vězení

Kontrolou výkonu trestu domácího vězení byla pověřena Probační a mediační služba České republiky ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému.⁷⁰ Současný stav zatím neumožňuje využívat v rámci kontroly výkonu trestu domácího vězení elektronický monitoring. Kontrola je prozatím pouze v rukách středisek Probační a mediační služby, kdy probační pracovníci provádějí namátkové kontroly v místě bydliště odsouzeného, kde má nařízen výkon trestu domácího vězení. V případě zjištění, že odsouzený nedodržuje stanovené podmínky výkonu trestu domácího vězení či nedodržuje uložená přiměřená omezení a přiměřené povinnosti, musí probační pracovník bezodkladně informovat soud, jež výkon tohoto trestu nařídil. Během výkonu trestu se mohou vyskytnout různé neočekávané situace a okolnosti, které při ukládání trestu neexistovali, a je nutné, aby na ně bylo pružně reagováno, například přizpůsobením výkonu trestu.⁷¹

Původní myšlenka vycházela z předpokladu, že kontrola výkonu trestu domácího vězení bude prováděna Policií České republiky. Tato myšlenka byla zavrhnuta vzhledem k faktu, že se jedná o nepolicejní činnost. Byla vybrána náhradní varianty, kdy kontrolní činnost bude zajišťována soukromou agenturou pomocí elektronického zařízení, která bude sledovat pohyb odsouzeného na dálku. Provozovatel technického

⁶⁹ KYSELA, K., VOLEVECKÝ, P. *Trest domácího vězení*. Trestní právo. 2011, č. 7-8, s. 9-10

⁷⁰ § 334b zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁷¹ ŠTERN, P., a kol. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010, s. 157

zajištění nebyl doposud vybrán, z toho důvodu zůstává kontrola pouze na Probační a mediační službě.⁷²

Ministerstvo spravedlnosti v § 1 vyhlášce č. 456/2009, ze dne 11. prosince 2009, definuje, v čem zejména spočívá kontrola výkonu trestu domácího vězení:⁷³

- v provádění namátkových kontrol úředníkem Probační a mediační služby (dále jen „probační úředník“) v místě výkonu trestu domácího vězení,
- užití elektronického kontrolního systému,
- ve vedení dokumentace o všech úkonech spojených s kontrolou,
- ve vyhodnocování plnění soudem uložených přiměřených omezení a přiměřených povinností směřujících k tomu, aby odsouzený vedl řádný život,
- v prověřování, zda odsouzený nahrazuje způsobenou škodu a zda plní výchovná opatření uložená soudem,
- v prověřování důvodů porušení podmínek trestu a
- informování soudu o porušení podmínek výkonu trestu nebo neplnění přiměřených omezení a přiměřených povinností nebo neplnění výchovných opatření uložených soudem.

Ministerstvo spravedlnosti ve své vyhlášce v ustanovení § 7 pojednává o kontrole výkonu trestu domácího vězení zajišťované Probační a mediační službou ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému, která spočívá zejména v:⁷⁴

- instalaci a deinstalaci elektronického kontrolního systému v místě výkonu trestu domácího vězení,
- instalaci a deinstalaci technického zařízení na těle odsouzeného,
- poučení odsouzeného o fungování elektronického kontrolního systému a o nepřípustnosti jakýchkoli zásahů do tohoto systému ze strany odsouzeného a dalších neoprávněných osob,

⁷² *Sněmovní tisk 411/0*, část č. ¼ vl.n.z. trestní zákoník – související – EU [online]. Parlament České Republiky, Poslanecká sněmovna. [cit. 6.6.2012]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=411&ct1=0>

⁷³ § 1 vyhlášky č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení

⁷⁴ § 7 vyhlášky č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení

- sledování odsouzeného v určeném místě po stanovenou dobu elektronickým kontrolním systémem,
- prověření dostupnosti a funkčnosti elektronického kontrolního systému,
- evidenci zaznamenaných případů nepřítomnosti odsouzeného v místě a čase výkonu trestu domácího vězení.

Odsouzený umožní za přítomnosti probačního úředníka vstup do obydlí zástupci provozovatele elektronického zařízení za účelem instalace a deinstalace elektronického kontrolního systému a za účelem údržby a kontroly funkčnosti tohoto zařízení a dále strpí na svém těle po 24 hodin denně technické zařízení po dobu výkonu trestu domácího vězení.⁷⁵

Při převzetí a instalaci elektronického kontrolního zařízení odsouzený potvrdí svým podpisem předávací protokol, který rovněž podepíše zástupce provozovatele a přítomný probační úředník. Zároveň odsouzený obdrží podmínky pro provoz elektronického kontrolního systému, které je odsouzený povinen dodržovat.⁷⁶

Kontrola odsouzených zajištěna pomocí elektronického kontrolního systému, nevylučuje součinnost s Probační a mediační službou a jejich provádění namátkových kontrol v místě výkonu trestu.⁷⁷

4.7. Odklad, přerušení, změna a upuštění od trestu domácího vězení

Odsouzený je povinen veškeré důležité informace sdělovat probačnímu úředníkovi, který je pověřen kontrolou trestu domácího vězení. Probační úředník vyhodnotí získané informace a podá soudu zprávu s návrhem na provedení určité úpravy nařízeného trestu. Odklad a přerušení výkonu trestu domácího vězení upravuje § 334d trestního řádu. Soud může z důležitých důvodů na potřebnou dobu odložit či přerušit výkon tohoto trestu, tato doba se nezapočítává do stanovené doby trestu. Po uplynutí důvodů, může se

⁷⁵ § 7 odst. 2 vyhlášky č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení

⁷⁶ § 7 odst. 3 vyhlášky č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení

⁷⁷ § 8 odst. 3 vyhlášky č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení

jednat například o dlouhodobou hospitalizaci v nemocničním či léčebném zařízení, předseda senátu odvolá odklad nebo přerušení trestu.⁷⁸

K rozhodnutí o změně trestu domácího vězení dochází na návrh odsouzeného, probačního úředníka, státního zástupce nebo i bez takového návrhu, kdy předseda senátu z důležitých důvodů rozhodne o změně místa a doby výkonu trestu domácího vězení a přiměřených povinností a přiměřených omezeních. Soud nesmí rozhodovat o změně tohoto trestu v neprospěch odsouzeného, to znamená, prodloužit dobu výkonu trestu či rozšířit obsah stanovených omezení a povinností.⁷⁹

Upuštění od výkonu trestu domácího vězení je v rukách ministra spravedlnosti, který upustí od výkonu trestu nebo jeho zbytku v případě, že odsouzený byl nebo má být vydán do ciziny či má být předán jinému členskému státu Evropské unie na základě evropského zatýkacího rozkazu. V ostatních případech o upuštění rozhoduje soud, týká se to případů, kdy měl nebo má být odsouzený vyhoštěn nebo odsouzený onemocní nevyléčitelnou smrtelnou nemocí či duševní poruchou.⁸⁰

4.8. Přeměna trestu domácího vězení

Ustanovení v § 61 trestního zákoníku již nenese název „náhradní trest odnětí svobody“, ale je nově nazváno „přeměna trestu domácího vězení“. Od původní definice je poněkud pozměněno:⁸¹ „*Jestliže se pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu domácího vězení vyhýbá nástupu výkonu trestu, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu domácího vězení, jinak maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest, může soud přeměnit, a to i během doby stanovené pro jeho výkon, trest domácího vězení nebo jeho zbytek v trest odnětí svobody a rozhodnout o způsobu jeho výkonu; přitom každý i jen započatý jeden den nevykonaného trestu domácího vězení se počítá za jeden den odnětí svobody.*“ Podle původní právní úpravy nedodržení podmínek výkonu trestu domácího vězení, mělo za

⁷⁸ § 334d zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁷⁹ § 334e odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁸⁰ § 334f zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁸¹ § 61 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

důsledek výkon celého náhradního trestu, tedy uložení trestu odnětí svobody až na jeden rok. Byť by se maření trestu domácího vězení odsouzený dopustil poslední den, vždy se měl vykonat celý náhradní trest.⁸² Tato definice si vyžádala velkou kritiku, neboť nezáleželo na tom, jak velkou část trestu odsouzený vykonal, při porušení stanovených podmínek následoval náhradní trest v plném rozsahu. Novelizace trestního zákoníku přeměnu trestu domácího vězení zmírnila, ale zároveň nově umožňuje přeměnu tohoto trestu nebo jeho zbytku v trest odnětí svobody již v průběhu výkonu trestu domácího vězení. O přeměně trestu domácího vězení rozhodne předseda senátu na návrh probačního úředníka nebo i bez takového návrhu ve veřejném zasedání.⁸³

Po novelizaci má ustanovení § 65 odst. 2 písm. a) trestního zákoníku toto nové znění:⁸⁴ „*Jestliže pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu obecně prospěšných prací nevede řádný život, vyhýbá se nástupu výkonu trestu, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu obecně prospěšných prací, jinak maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně tento trest ve stanovené době nevykonává, může soud přeměnit, a to i během doby stanovené pro jeho výkon, trest obecně prospěšných prací nebo jeho zbytek a) za podmínek § 60 odst. 1 v trest domácího vězení a pro případ, že by výkon tohoto trestu byl zmařen, stanovit náhradní trest odnětí svobody, který nesmí být přísnější nežli trest, který by pachateli hrozil v případě přeměny trestu obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody; přitom každá i jen započatá jedna hodina nevykonaného trestu obecně prospěšných prací se počítá za jeden den domácího vězení.*“ Podle dřívější úpravy bylo možné přeměnit trest obecně prospěšných prací pouze na trest odnětí svobody, po novele tohoto ustanovení může soud tento trest přeměnit i na trest domácího vězení.⁸⁵

⁸² TERYNGEL, J. *Rekodifikace trestního práva hmotného. Právní rádce*. 2004, č. 10, s. 62.

⁸³ VANTUCH, P. *Novela trestního zákoníku a trestního řádu provedená zákonem č. 330/2011 Sb.* Trestní právo, 2012, č. 1, s. 4-5

⁸⁴ § 65 odst. 2 písm. a) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku

⁸⁵ VANTUCH, P. *Novela trestního zákoníku a trestního řádu provedená zákonem č. 330/2011 Sb.* Trestní právo, 2012, č. 1, s. 6-7

4.9. Úhrada nákladů spojených s výkonem trestu domácího vězení

V rámci zavádění elektronického kontrolního systému trestu domácího vězení je v § 152 odst. 2 trestního řádu zabezpečeno jeho zpoplatnění. Denní sazbu a způsob úhrady nákladů spojených s výkonem trestu domácího vězení nám upravuje vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 458/2009 Sb. Za každý kalendářní den, ve kterém odsouzený alespoň z části vykonával trest domácího vězení, činí denní sazba 50,- Kč. V pravomocném rozhodnutí soudu je stanovena povinnost náhrady nákladů spojených s výkonem trestu domácího vězení. Soud po vykonání tohoto trestu vyzve odsouzeného k uhrazení vyměřené částky do 30 dnů ode dne doručení nebo s přihlédnutím k délce uloženého trestu může po vykonání části tohoto trestu, alespoň jednoho měsíce, vyzvat odsouzeného k uhrazení nákladů spojených s výkonem trestu domácího vězení s upozorněním, že nebude-li ve stanovené době zapláceno, může být vymáhána podle jiných právních předpisů.⁸⁶

Novelizací trestního řádu se mění ustanovení v § 155 odst. 3 trestního řádu, podle něž mezi náklady trestního řízení, které je pachatel povinen uhradit státu, patří náklady spojené s využitím elektronického kontrolního systému při podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Dá se předpokládat, že platba bude stanovena formou denní sazby, taktéž jako je to u nákladů spojených s výkonem trestu domácího vězení. O povinnosti odsouzeného k úhradě nákladů spojených s využitím elektronického kontrolního zařízení rozhodne předseda senátu soudu, který rozhodoval o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody a bude postupovat podle vyhlášky č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení.⁸⁷

Autorka práce dle přijatých nových změn, které přinesla novelizace trestního zákoníku a trestního řádu, předpokládá nový směr možností využití elektronického monitorovacího zařízení a to nejen při kontrole výkonu trestu domácího vězení, ale i u osob podmíněně propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody.

⁸⁶ Vyhláška č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady

⁸⁷ VANTUCH, P. *Novela trestního zákoníku a trestního řádu provedená zákonem č. 330/2011 Sb.* Trestní právo, 2012, č. 1, s. 6

5. Opatření domácího vězení u mladistvých pachatelů

Řízení proti mladistvým pachatelům je postaveno na samostatném zákoně o soudnictví ve věcech mládeže, které upravují odpovědnost mládeže za jejich protiprávní jednání. V ustanovení § 24 odst. 1 jsou vyjmenovány druhy trestních opatření, které může soud pro mládež provinilým uložit. Mezi tyto opatření patří obecně prospěšné práce, peněžitá opatření, peněžitá opatření s podmíněným odkladem výkonu, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, vyhoštění, nově je výčet trestních opatření rozšířen o domácí vězení, dále je to zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení), odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem, odnětí svobody nepodmíněné.⁸⁸

Účelem uloženého opatření mladistvému je především „*vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého se zřetelem k jím dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje, osobním vlastnostem, k rodinné výchově a k prostředí mladistvého, z něhož pochází, i jeho ochrana před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páčání provinění*“.⁸⁹

Soud může mladistvému vedle trestu domácího vězení uložit výchovná opatření (dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení a napomenutí s výstrahou) namísto přiměřených omezení a přiměřených povinností ukládaných dospělým pachatelům. Soud může v zájmu využití výchovného působení rodiny, školy a dalších subjektů uložit, a to i samostatně nebo vedle přiměřených omezení a přiměřených povinností uvedených v § 48 odst. 4, též některá výchovná opatření i osobě blízké věku mladistvých, tedy osobě již dospělé.⁹⁰

⁸⁸ §24 odst. 1 zákona č. 218//2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

⁸⁹ §9 odst. 1 zákona č. 218//2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

⁹⁰ § 60 odst. 6 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Kombinace trestního opatření a dohledu probačního úředníka může posílit spolupráci s odsouzeným a více pomoci mladistvému v uvědomění si sebe samého a snižuje riziko kriminálního chování.⁹¹

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže dále tento trest neupravuje, použije se na základě § 1 odst. 3:⁹² „*Pokud tento zákon nestanoví jinak, užíje se na toho, kdo v době spáchání činu nepřekročil osmnáctý rok věku, obecných právních předpisů*“ právní úprava obsažená v trestním zákoníku, modifikovaná obecnými podmínkami pro ukládání trestních opatření mladistvým. Časové období je zpravidla kratší než u dospělých pachatelů, vzhledem k morální a rozumové vyspělosti, která se bude ještě formovat. Delší izolace od sociálního prostředí (zájmové kroužky, sportovní aktivity), by mohla způsobit potlačení vývoje osobnosti mladistvého a negativně ovlivnit jeho další způsob života.⁹³ Uložení domácího vězení u mladistvého, který opakovaně utíká z domova, a v rodině nenachází důležitou podporu, která je potřebná pro výkon trestního opatření domácího vězení, je zcela bezúčelné. Rodina by měla být schopna vytvořit určité zázemí pro mladistvého a dokázat ho podpořit. Fungující rodinné prostředí napomáhá a zvyšuje účelnost uloženého opatření. Stejně jako u dospělých pachatelů je i u mladistvých důležité ke každému případu přistupovat individuálně a detailně posuzovat rodinné, bytové a sociální poměry v rodině. Důležitou roli zde hrají probační úředníci, kteří zjišťují všechny důležité informace a informují o nich soud.⁹⁴ Autorka práce v opatření domácího vězení vidí nespornou výhodu v tom, že mladistvý pachatel není vystaven negativním vlivům vězeňského prostředí a i nadále může navštěvovat vzdělávací zařízení v místě bydliště, navštěvovat zájmové kroužky a udržovat sociální kontakt s blízkým okolím a svými vrstevníky. Domnívám se, že nastolení určitého pravidelného řádu, může mladistvého naučit jak trávit volný čas

⁹¹ KREJČÍŘIKOVÁ, K. Nový trest (trestní opatření domácího vězení). Státní zastupitelství, 2009, č. 10, s. 17-20.

⁹² §1 odst. 3 zákona č. 218//2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

⁹³ ŠÁMAL, P., et al. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 715
srov. ŠÁMAL, P., et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vyd. Praha : C. H. Beck, 2011, s. 252-253

⁹⁴ HULMÁNKOVÁ, J. *Delikventní mládež ve významných mezinárodních dokumentech. Trestněprávní revue*. 2009, č. 12, s. 369-371

a zvyknout si na plnění určitých povinností. Stejně jako u dospělých je i zde nutná míra spolupráce a aktivní zapojení mladistvého.

6. Trest domácího vězení ve vybraných zemích

V následujících kapitolách bych ráda stručně představila vybrané země, které využívají institutu domácího vězení a kde již řadu let úspěšně funguje. Jako první uvedu spojené státy americké, kde byl tento trest ve svém moderním pojetí využit poprvé. V některých evropských zemích byl tento trest zaveden nedávno a země se s ním postupně seznamují.

Zavádění nového alternativního trestu domácího vězení se v každé zemi setkala s různou kritikou a nedůvěrou. Evropské země jsou známy svojí konzervativností a lpěním na tradičních způsobech trestání zločinců a k novým formám trestu jsou nedůvěřiví. Z toho důvodu bylo a je zavádění trestu domácího vězení do sankčních systémů států nesnadnou cestou. Některé země zvolili cestu pomocí pilotních programů, kdy se fungování trestu domácího vězení po určitou dobu zkoušelo v praxi.⁹⁵

Jedná se pouze o stručný náhled do fungování a pojetí institutu domácího vězení v jiných zemích.

6.1. USA

Elektronické sledování začalo být využíváno v USA během osmdesátých let (house arrest/home confinement). Tato původní verze měla výrazně retributivní charakter a hrály zde důležitou roli finanční náklady spojené s uvězněním v nápravném zařízení. První formy trestu domácího vězení byly původně ukládány za nedbalosti trestné činy, převážně řidičům vozidel v silničním provozu, kteří řídili v podnapilém stavu. Od roku 1986 dochází k rozšiřování skutkových podstat trestných činů, za které je možno uložit

⁹⁵ KREJČÍŘKOVÁ, K. Nový trest (trestní opatření domácího vězení). Státní zastupitelství, 2009, č. 10, s. 16-18

trest domácího vězení. Což vedlo k výraznému nárůstu využívání trestu domácího vězení a od téhož roku se začíná při kontrole odsouzeného využívat elektronické zařízení.⁹⁶

Spojené státy americké využívají institutu domácího vězení buďto před rozhodnutím soudu, což představuje zajišťovací opatření nahrazující vazbu anebo po rozhodnutí soudu, kdy je uloženo domácí vězení jako trestní sankce.⁹⁷

Federální soudy mohou trest domácího vězení ukládat podle tří stupňů omezení. První stupeň neboli zákaz vycházení (curfew) požaduje, aby se odsouzený každý den v určenou dobu zdržoval v místě bydliště. Druhá úroveň zvaná též domácí vazba (home detention) vyžaduje od osoby, které byl uložen trest domácího vězení, aby se trvale zdržovala doma po celou dobu s výjimkou předem určených časových úseků. Které jsou vyhrazeny například pro výdělečnou činnost, studium, soudní jednání, návštěvu lékaře či bohoslužby. Nejprísnější třetí stupeň domácího vězení (home incarceration) nutí odsouzeného být v místě bydliště 24 hodin denně s výjimkou soudem povolených návštěv lékaře, které není možno realizovat v bydlišti nebo účast při soudním líčení.⁹⁸

V rámci rozhodnutí může soud po pachateli požadovat, aby poskytl kompenzaci oběti svého trestného činu, vykonal obecně prospěšné práce, zaplatil probační poplatky, podrobil se testování na omamné a psychotropní látky a nosil elektronické monitorovací zařízení na svém těle. Náklady spojené s elektronickým sledováním si v USA obvykle hradí sám sledovaný.⁹⁹

Američané využívají dva druhy kontroly, kdy u prvního se odsouzený nahlašuje v pravidelných intervalech a u druhého se odsouzený sleduje pomocí elektronického kontrolního zařízení. První druh kontroly představuje pasivní typ, který je založen

⁹⁶ *Home Confinement*. Federal Corrections and Supervision Division. Administrative Office of the U.S.Courts. [online], 2000 [cit. 24.4.2012]. Dostupné z: <<http://www.nhp.uscourts.gov/pdf/cchome.pdf>>

⁹⁷ KLEIN-SAFFRAN, J. *Electronically Monitored Home Confinement – Not a Panacea for Corrections, But a Useful Tool*. [online], Federal Bureau of Prisons, [cit. 6.6.2012]. Dostupné z: <http://www.bop.gov/news/research_projects/published_reports/gen_program_eval/oreprelectronicmon.pdf>

⁹⁸ *Home Confinement*. Federal Corrections and Supervision Division. Administrative Office of the U.S.Courts. [online], 2000 [cit. 24.4.2012]. Dostupné z: <<http://www.nhp.uscourts.gov/pdf/cchome.pdf>>

⁹⁹ ALLEN, H., SIMONSEN, C. *Corrections in America: An Introduction*. 8 vyd. New Jersey: Prentice Hall, 1998, s. 656

na principu, kdy odsouzený musí na výzvu kontrolního střediska potvrdit svoji přítomnost v místě bydliště, například vložení čipu umístěného na vlastním těle do čtecího zařízení. Druhý systém představuje aktivní typ kontroly, kdy má odsouzený na svém těle připevněné kontrolní zařízení, které snímá pomocí přijímače umístěného v místě bydliště jeho pohyb a při vzdálení odsouzeného mimo nařizené místo výkonu trestu, neprodleně informuje středisko vykonávající kontrolu.¹⁰⁰

6.2. Anglie a Wales

Velkou Británii můžeme považovat za průkopníky myšlenky restorativní justice a alternativních trestů. Původním podnětem byl Zákon o podmíněném prominutí trestu z roku 1907, kdy cílem moderních probačních služeb bylo „zachraňovat duše“. Pracovníci pomáhali delikventům s hledáním práce, bydlení a motivovali je k jejich nápravě. Až v posledních letech se do popředí dostávají principy hodnocení rizik a ochrana společnosti.¹⁰¹

V Anglii a Walesu byl institut domácího vězení zaveden jako samostatný trest již v roce 1991. V roce 1999 zde našel své uplatnění tzv. back-end model (Home Detention Curfew), který je využíván při podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody a představuje tak alternativu za prosté podmíněné propuštění či podmíněné propuštění s uložením dodatečných omezení nebo povinností. Odsouzené osoby tak mohou být propuštěny až 60 dnů před skončením jejich uvěznění a je jim uloženo domácí vězení s elektronickým sledováním. V případě nedodržení režimu výkonu trestu domácího vězení, je u pachatelů opět obnoven trest odnětí svobody. Dále je využíván soudní zákaz vycházení (Curfew Orders), kdy je stanovena maximální možná délka soudního příkazu a to 6 měsíců. U odsouzených starších 16 let může být

¹⁰⁰ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Zkušenosti ze zahraničí - americký vs. Evropský model* [online]. Změněno 19.1.2011 [cit. 26.6.2012]. Dostupné z:

><http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5272&d=310185><

¹⁰¹ DERKS, J., a kol. *Probace v Evropě*. 1 vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 200, s.45-46

určená doba realizována na 1 – 7 dnů v týdnu v rozsahu až 12 hodin denně.¹⁰² V současné době je tento institut využíván i v případech fotbalových chuligánů, kterým je zabráněno účastnit se fotbalových utkání a s tím spojeného výtržnictví.¹⁰³

6.3. Švýcarsko

Ve Švýcarsku nedávno proběhl experiment s elektronickým monitorováním domácího vězení u vybraných odsouzených, neboli pilotní projekt. Tento projekt probíhal v období od roku 1999 až do roku 2002 a to ve vybraných kantonech. Měl za úkol zjistit, zda trest domácího vězení ve Švýcarských podmínkách dokáže plně nahradit například krátkodobé tresty odnětí svobody, tresty v otevřeném vězení. Do experimentu bylo zapojeno cca 200 lidí, tyto osoby byly vybírány podle určitých kritérií, kdy jejich trest odnětí svobody se musel pohybovat v rozmezí jednoho až dvanácti měsíců, musely být jak po tělesné tak po psychické stránce zdraví, mít zajištěno zaměstnání či navštěvovat vzdělávací zařízení alespoň na 20 hodin v týdnu. Do programu mohli být zapojeni, jen ti odsouzení, kteří souhlasili s jejich zařazením do pilotního projektu, a byli ochotni se podílet na nákladech elektronického monitorování. Náklady činily 20 švýcarských franků denně. Další podmínkou bylo zajištěné bydlení s technickým vybavením, tím myšleno zavedenou telefonní linku. Kontrolu zajišťovala soukromá agentura pomocí monitorovacího náramku, který byl umístěn nad kotník odsouzeného a na telefonní linku byl připevněn modem komunikující s náramkem. Současně se odsouzený musel v pravidelných intervalech telefonicky hlásit pracovníkovi, který vykonával dohled a umožnit mu návštěvu v místě výkonu trestu domácího vězení. U každého odsouzeného byl stanoven individuální plán reintegrace, což například obnášelo absolvování ambulantní léčby závislosti na alkoholu či drogách, řešení finančních či rodinných obtíží. Stanovený volný čas jim mohl být různě měněn a to podle chování a potřeb odsouzeného. V případě porušení podmínek trestu domácího

¹⁰² Tamtéž, s. 162

¹⁰³ HOŘÁK, J. *Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených*. Trestní právo, 2005, č. 12, s. 8

vězení, byl počet volných hodin snížen. Jakmile bylo porušení opakované, byl odsouzený z programu vyřazen a nastoupil opět výkon trestu odnětí svobody.¹⁰⁴

6.4. Německo

Spolková republika Německa se začala zabývat myšlenkou trestu domácího vězení již v roce 1997. Trest domácího vězení vyvolával a stále vyvolává četné diskuze a nedůvěru. Německo stejně jako Švýcarsko zvolilo cestu pilotních projektů, které byli realizovány v rámci jednotlivých spolkových zemí. První spolkovou zemí, kde se experiment uskutečnil, bylo Hesensko v letech 2000 až 2004. Elektronické sledování bylo možné o osob podmíněně odsouzených, podmíněně propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody, pokud již odsouzený polovinu nebo dvě třetiny uloženého trestu vykonal, případně při podmíněném odložení výkonu trestu odnětí svobody s dohledem. Domácí vězení své využití našlo také při náhradě vyšetřovací vazby.¹⁰⁵

Kontrola je zajištěna pomocí technického zařízení, kdy odsouzený na svém těle nosí elektronický náramek, který vysílá signál a tento signál je přijímán terminálem nainstalovaným v telefonní lince. O případném porušení trestu je informován probační úředník, který danou věc dále šetří.¹⁰⁶

Státní zástupce navrhoval ve spolupráci se sociální pracovníkem vhodné osoby, kterým by mohl být trest domácího vězení uložen. U hlavního líčení si soud vyžádal souhlas obviněného a v rámci přiměřených omezení mu mohl uložit trest domácího vězení s elektronickým monitoringem. Sociální pracovník s odsouzeným sestavil individuální režim, který poté předložil soudu ke schválení.¹⁰⁷ Denní režim byl rozdělen na dobu, kterou odsouzený musejí trávit doma, tedy v místě nařízeného výkonu a na

¹⁰⁴ HOŘÁK, J. *Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených*. Trestní právo, 2005, č. 12, s. 8-9

¹⁰⁵ HOŘÁK, J. *Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených*. Trestní právo, 2005, č. 12, s. 9

¹⁰⁶ *The Implementation of Electronic Monitoring in Germany*. [online]. Max Planck Institute for Foreign and International Criminal Law, 20. March 2012 [cit. 8.5.2012]. Dostupné z: <www.mpicc.de/ww/en/pub/forschung/forschungsarbeit/kriminologie/fussfessel.htm>

¹⁰⁷ HOŘÁK, J. *Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených*. Trestní právo, 2005, č. 12, s. 10

dobu, kdy naopak doma být nesmějí. Tato volná doba by měla být využita pro výkon zaměstnání nebo na přípravu na budoucí povolání a na účast v rehabilitačních zařízeních. Odsouzenému by měla zůstat navíc část dne, kterou může trávit libovolně. Denní režim lze přerušit z osobních či zdravotních důvodů.

Mezi podmínky nutné pro uložení trestu domácího vězení patří, aby si odsouzený zařídil obydlí, ve kterém by uložený trest vykonával a telefonní linku. Dále je nutný souhlas všech dospělých osob žijících ve společné domácnosti a zajištění zaměstnání.

108

6.5. Polsko

Mezi další evropské země, kterým právní řád umožňuje využití trestu domácího vězení ve spojení s elektronickým kontrolním systémem, patří Polsko. Právní úpravu nalezneme v zákoně o výkonu trestu odnětí svobody mimo věznici v systému elektronického dozoru, který je účinný od 1.9.2009 a jeho doba účinnosti je omezena do 30.6.2013. Toto dočasné zavedení domácího vězení na zkušební dobu umožňuje, aby se zákon vyzkoušel v praxi a byly zjištěny a následně odstraněny a upraveny jeho nedokonalosti. I zde je trest domácího vězení chápán jako mírnější alternativa k trestu odnětí svobody, kdy odpadá negativní význam izolace odsouzeného ve vězení. Tento trest není ukládán samostatně, ale ve spojitosti s výkonem nepodmíněného trestu odnětí svobody. Může být tedy uložen jednak odsouzeným, kteří byli odsouzeni k trestu odnětí svobody nepřesahující jeden rok a do konce trestu jim nezbývá více než 6 měsíců ve vězení a jednak odsouzeným, kterým byl uložen trest odnětí svobody nepřevyšující 6 měsíců. K přeměně nepodmíněného trestu může dojít na základě návrhu státního zástupce, odsouzeného nebo jeho advokáta a ředitele věznice. Trest domácího vězení je možno uložit až na jeden rok. Soud zároveň při ukládání trestu domácího vězení stanoví povinnost odsouzeného zdržovat se v místě bydliště ve stanovené době a zároveň mu může uložit povinnost vyhýbat se zakázaným místům a uložit zákaz styku s určitými

¹⁰⁸ KRAHL, M. Elektronicky hlídané domácí vězení. Právní rozhledy, 1998, č. 5, s. 229-233

osobami. Na rozdíl od české právní úpravy musí mít soud před uložením trestu domácího vězení souhlas nejen odsouzeného, ale i dospělých žijících ve společné domácnosti. Kontrola trestu je zajišťována pomocí elektronického monitoringu, formou elektronického náramku připevněného na těle odsouzeného. Jehož instalace a deinstalaci je odsouzený nucen strpět. Dále je odsouzený povinen spolupracovat s probačním úředníkem a umožnit mu vstup do obydlí.¹⁰⁹

6.6. Slovensko

Trest domácího vězení byl na Slovensku zaveden v souvislosti rekodifikací trestního práva hmotného a přijetím nového trestního zákona č. 300/2005 Z.z., který je účinný od 1.1.2006. Tento trest může být uložen za přečin až na jeden rok, kdy minimální hranice tohoto trestu není určena. Odsouzený se musí zdržovat ve svém obydlí v době, kterou určí soud, musí vést řádný život a podrobit se kontrole technickými prostředky. Vymezení časové restrikce výkonu trestu domácího vězení je ponechána na úvaze soudu. Místo výkonu trestu zahrnuje kromě určeného obydlí i přilehlé venkovní prostory, které může odsouzený v rámci výkonu trestu domácího vězení využívat.¹¹⁰

Trest domácího vězení na Slovensku se v mnohém podobná naší právní úpravě a však zde můžeme nalézt určité znaky odlišnosti. Například maximální doba trestu je na Slovensku o polovinu kratší, v české právní úpravě chybí výslovná povinnost odsouzeného vést po dobu výkonu trestu řádný život. Další rozdílnost je v ustanovení, které povoluje navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění, kterou slovenský právní systém neumožňuje. Slovenský trestní zákon také neobsahuje možnost uložení přiměřených povinností a přiměřených omezení. V případě porušení povinností odsouzeného v rámci výkonu trestu domácího vězení je trest přeměněn na trest odnětí svobody, a to v poměru dní dvěma ku jedné, tedy dva dny domácího vězení jsou přeměněny na jeden den nepodmíněného trestu odnětí svobody.

¹⁰⁹ WALACH, A. *Systém trestů v Polsku*. Státní zastupitelství, 2010, číslo 2, s. 26-27

¹¹⁰ § 53 zákon. č. 300/2005 Z.z. trestný zákon

Z uvedeného je možné usuzovat, že by měl soud ukládat trest v párovém počtu dní, aby se předešlo problémům při přeměně trestu. Trest domácího vězení se po jeho vykonání zhlazuje, ve slovenské právní úpravě může odsouzený požádat o upuštění výkonu zbytku trestu domácího vězení po vykonání poloviny doby stanovené soudem.¹¹¹ Slovenský trestní zákon neumožňuje využít institutu domácího vězení u mladistvých pachatelů, neboť tato sankce není zařazena do katalogů ukládaných trestů, které je možno uložit mladistvému.¹¹²

Ve Slovenské právní úpravě chybí zákon, který by blíže specifikoval a upravoval kontrolu výkonu trestu domácího vězení pomocí technického zařízení. V současné době provádí kontrolu nad výkonem trestu domácího vězení Probační a mediační služba. Odsouzený může opustit místo výkonu trestu pouze po předchozím souhlasu probačního pracovníka a jen z naléhavých důvodů. Naléhavými důvody se rozumí návštěva lékaře, studium, příprava na budoucí povolání a zaměstnání.¹¹³

7. Probační a mediační služba

Probační a mediační služba byla založena na základě nového zákona o Probační a mediační službě č. 257/2000 Sb., který vstoupil v účinnost k 1.1.2001. Tento zákon byl součástí reformy trestního systému, na které se podílel a prosadil tehdejší ministr spravedlnosti a veřejný ochránce práv MUDr. Otakar Motejl. Probační a mediační služba vznikla především z důvodu, aby justice mohla lépe využívat a posilovat úlohu alternativních trestů a opatření. Novela trestní politiky měla přinést snižování počtu odsouzených k trestu odnětí svobody, předcházení kriminality, motivovat pachatele k nápravě způsobené škody a dalších následků, tedy i zlepšení mezilidských vztahů,

¹¹¹ HOŘÁK, J. *Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených*. Trestní právo, 2005, č. 12, s. 12

¹¹² ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011, s. 333

¹¹³ BURDA, E., a kol. *TRESTNÝ ZÁKON: Všeobecná část. Komentár. I. Díl*. Praha: C.H.Beck, 2010, s. 1130.

vést pachatele k životu v souladu se zákonem. Další oblastí, na kterou je kladen velký důraz, jsou potřeby a zájmy obětí a efektivní ochrana společnosti před kriminalitou.¹¹⁴

Probační a mediační služby vycházejí ze spojitosti dvou oborů - práva a sociální práce.

Probační a mediační služba usiluje zejména o dosažení těchto cílů:¹¹⁵

- Integrace pachatele - znovuzачlenění pachatele trestné činnosti do života společnosti bez dalšího porušování zákona.
- Participace poškozeného – podpora poškozeného, obnova pocitu bezpečí a důvěry ve společnost.
- Ochrana společnosti – snaha o rychlé a efektivní řešení spojené s trestním řízením a efektivní zajištění výkonu alternativních trestů a uložených opatření.
- Probační a mediační služba spolupracuje s vládním i nevládním sektorem, s odbornými sektory a státními i nestátními vzdělávacími instituty.
- Probační a mediační služba rozvíjí mezinárodní spolupráci s institucemi působícími v oblasti probace, mediaci, sociální práce v sociálních službách a trestní justici.

Klíčovou oblastí pro účinné působení této služby je přípravné řízení trestní a řízení před soudem. V této fázi Probační a mediační služba nabízí obviněnému a poškozenému služby, které směřují k urovnání konfliktního stavu související s trestnou činností. Cílem služby je připravit a zajistit dostatečné a přehledné informace pro státního zástupce nebo soudce, které slouží jako podklad pro uložení vhodného alternativního trestu či opatření. To znamená, že Probační a mediační služba nejenže má na starost výkon alternativních trestů, ale musí pro soudce a státní zástupce připravit a nashromáždit dostatek relevantních informací o pachatelích, což posiluje předpoklad,

¹¹⁴ PMS ČR: 10 let PMS ČR [online]. PMS ČR, 2010
[cit. 6.5.2012]. Dostupné z: <<https://www.pmscr.cz/10-let-pms-cr-2/>>

¹¹⁵ PMS ČR: Poslání a cíle Probační a mediační služby České Republiky [online]. PMS ČR, 2010
[cit. 6.5.2012]. Dostupné z: <<https://www.pmscr.cz/poslani-a-cile/>>

že uložený alternativní trest bude řádně vykonán. Služba má celostátní působnost, funguje ve všech soudních krajích, což ulehčuje realizaci stanovených cílů.¹¹⁶

7.1. Organizace Probační a mediační služby

V čele Probační a mediační služby je ředitel, kterého jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti. Ředitel zajišťuje chod Probační a mediační služby po stránce hospodářské, personální, organizační, finanční a materiální. Tato služba se člení na ředitelství a 74 středisek, která působí v oblasti sídel okresních soudů, která jsou současně sídlem i krajských soudů nebo Městského soudu v Praze. Probační a mediační střediska zajišťují své úkoly ve vztahu k těmto soudům, příslušným státním zastupitelstvím a orgánům Policie České republiky. Odborné činnosti vykonávají probační a mediační úředníci či asistenti. Probační pracovníci k dosažení stanovených cílů využívají probačních a mediačních činností.¹¹⁷

7.2. Probace a mediace

Probace je z historického hlediska institutem pocházejícím z anglosaského práva. Původně byla vytvořena v americkém státě Massachusetts zákonem z roku 1878 a dodatečně byla legalizována v Anglii. V Evropě se probace vyvinula z klasického podmíněného odsouzení, které neslo probační prvky.¹¹⁸

V České republice se probací dle zákona o Probační a mediační službě rozumí:¹¹⁹ „organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo

¹¹⁶ DOUBRAVOVÁ, D., a kol. *Příručka pro probaci a mediaci*. Praha: Institut pro probaci a mediaci, 2001, s. 1 D1; ŠTERN, P., a kol. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010, s. 37-38.

¹¹⁷ PMS ČR: *Statut PMS ČR: Organizace a řízení Probační a mediační služby* [online]., 2010 [cit. 8.5.2012]. Dostupné z: < <https://www.pmscr.cz/zakladni-dokumenty/statut-pms-cr/> >

¹¹⁸ ROZUM, J. a kol. *Výzkum nově zavedených prvků probace a mediace do trestního práva v ČR*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000, s. 8-9

¹¹⁹ § 2 odst. 1 zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě

odsouzeným (dále jen "obviněný"), kontrola výkonu alternativních trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů.“

Probační činnost znamená individuální práci s pachatelem, a to formou pravidelného osobního kontaktu. Probace v sobě zahrnuje jak složku represivní, tak složku motivační a výchovnou. Institutu Probace se využívá i při výkonu trestu domácího vězení, a to namátkovou kontrolou odsouzeného v místě výkonu tohoto trestu.¹²⁰

Mediací se dle zákona o Probační a mediační službě rozumí:¹²¹ „*mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením. Mediaci lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného*“. Jde tedy o přímé setkání pachatele a oběti za přítomnosti třetí osoby - mediátora, který napomáhá oběma stranám k urovnání sporu a k nalezení přijatelného řešení vzniklé situace. Obě zúčastněné strany mají vždy svobodnou volbu, zda chtějí nabízené možnosti mediace při řešení svého případu využít či nikoli.¹²² Cílem mediace je náprava nebo zmírnění újmy, která byla způsobená trestným činem, včetně jeho vedlejších negativních důsledků, a obnova zpretrhaných mezilidských vztahů. K dosažení tohoto cíle je zapotřebí vstřícnosti oběti a sociální komunity dotčené trestným činem, samozřejmě nutnost přizpůsobení chování pachatele obecně uznávaným normám a snaha o odčinění nebo alespoň zmírnění způsobené škody.¹²³

¹²⁰ ŠTERN, P., a kol. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010, s. 71-76

¹²¹ § 2 odst. 2 zákona č. 257/200 Sb., o Probační a mediační službě

¹²² PMS ČR: *Metodický postup střediska PMS ČR v rámci přípravného řízení a řízení před soudem* [online]. PMS ČR, 2003 [cit. 7.6.2012]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/download/MEDIACE_metodika_textova_cast_bez_priloh.pdf>

¹²³ SVOBODA, I. *Úvod do studia mediace a probace*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2005, s. 118

7.3. Činnost Probační a mediační služby v rámci trestního řízení ve fázi před uložením trestu domácího vězení

Vzhledem k faktu, že se jedná o nově zaváděný alternativní trest, s jehož ukládáním a výkonem nemá česká justice vlastní zkušenosti, a vzhledem ke skutečnosti, že výkon kontroly bude čistě v rukou probačních úředníků- specialistů, je důležité zahájení činnosti již v době přípravného řízení a řízení před soudem. Probační úředník naváže osobní kontakt s pachatelem již v rámci přípravného řízení, což příslušnému probačnímu úředníkovi umožní detailní seznámení s osobní situací klienta. Díky tomu dokáže efektivněji zhodnotit rizika, potřeby, postoj a motivaci pachatele ke spáchanému trestnému činu a možnost uložení alternativního trestu domácího vězení.¹²⁴

V době, kdy soud zvažuje možnost uložení alternativního trestu domácího vězení, je činnost probačního úředníka zaměřena na realizaci tzv. institutu předběžného šetření. Tato činnost spočívá ve spolupráci Probační a mediační služby s obviněným ve fázi před rozhodnutím soudu o jeho vině a uložení trestu. A to jen v případě obviněných, u kterých jsou splněny podmínky pro možnost uložení tohoto trestu, a zároveň vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a způsobu života pachatele lze mít za to, že trest domácího vězení bude vhodnou alternativou.¹²⁵

Právní úprava se zapojením probačních úředníků ve fázi před uložením či nařízením trestu domácího vězení výslovně nepočítá, ovšem ji ani nezakazuje. Zákon o Probační a mediační službě umožňuje zahájit její činnost i z jiného podnětu, než jen z podnětu učiněného orgány činnými v trestním řízení. Pakliže pachatel vyjádří souhlas s předběžným šetřením a středisko Probační a mediační služby informuje orgány činné v trestním řízení o vstupu do případu, nic nebrání probačnímu úředníkovi v této fázi trestního řízení zahájit svoji činnost.¹²⁶

¹²⁴ PMS ČR: *Trest domácího vězení a jeho právní úprava* [online]. PMS ČR, [cit. 8.6.2012]. Dostupné z: < <https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni-2/> >

¹²⁵ ŠTERN, P. Pokyn ředitele č. 4/2010, kterým se upravuje: *Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkonu kontroly trestu domácího vězení*. Praha: PMS ČR, 2010, s. 1-3

¹²⁶ tamtéž, s. 4

Probační úředník – specialista na TDV může do případu vstupovat dvěma způsoby¹²⁷

1. orgán činný v trestním řízení osloví a pověří středisko Probační a mediační služby, jež působí v okrese, ve kterém se pachatel zdržuje a kde by případně uložený trest domácího vězení vykonával, zjištěním možnosti uložení trestu a výkonu domácího vězení.
2. Probační a mediační službu mohou oslovit "zúčastněné osoby" – obviněný, obhájce, rodiče, zmocněnec, poškozený, či na základě spolupráce s Policií České republiky nebo si středisko Probační a mediační služby vytipuje vhodné případy z vlastní iniciativy, u kterých je žádoucí se zabývat možností uložení alternativního trestu domácího vězení. V této situaci je nutné, aby probační úředník – specialista zkonzultoval tento záměr s příslušným orgánem činným v trestním řízení a vyžádal si jeho pokyn k zahájení činnosti ve věci.

Probační a mediační služba klade velký důraz na možnost svého vstupu do případu již v rámci přípravného řízení, a to vzhledem k možnosti získání detailnějších informací, které mu umožní posoudit vhodnost uložení trestu domácího vězení vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu, osobě a sociálním poměrům pachatele.¹²⁸

Autorka práce předpokládá, že v těchto případech bude uložený trest domácího vězení vykonáván úspěšněji ve srovnání s trestem domácího vězení uloženým bez této součinnosti. Tuto domněnku potvrzuje i ředitel Probační a mediační služby ČR Pavel Štern, který vychází z dosavadní více než dvanáctileté zkušenosti Probační a mediační služby z praxe výkonu trestu obecně prospěšných prací, která ukazuje, že tresty obecně prospěšných prací jsou významně lépe vykonávány pachateli, s nimiž probační pracovníci byli v kontaktu již v době před uložením tohoto trestu.¹²⁹

¹²⁷ tamtéž, s. 4

¹²⁸ ŠTERN, P., a kol. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010, s. 37

¹²⁹ ŠTERN, P. Pokyn ředitele č. 4/2010, kterým se upravuje: *Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkonu kontroly trestu domácího vězení*. Praha: PMS ČR, 2010, s. 3

Po obdržení souhlasu orgánu činného v trestním řízení, kontaktuje probační úředník obviněného a poškozeného. Obviněného pozve k úvodní konzultaci na středisko Probační a mediační služby (viz. Příloha č. 1). Probační úředník provede základní analýzu rizik a potřeb klienta a zjistí zájmy oběti. Pokud se zdá případ vhodný, pracovník zprostředkuje mediaci mezi pachatelem a poškozeným v případě, že obě zúčastněné strany s jejím provedením souhlasí. Probační úředník identifikuje případná rizika znemožňující výkon trestu domácího vězení a na základě zjištěných skutečností rozhoduje, zda je vhodné využít institutu předběžného šetření.¹³⁰

Mezi skutečnosti, které výkon případného uložení trestu domácího vězení vylučují, patří:¹³¹

- trestný čin pachatele zahrnoval násilí páchané na osobách blízkých, žijícími v jedné domácnosti
- pachatel z pracovních důvodů dlouhodobě pobývá mimo svůj domov
- pachatel nedisponuje stabilním místem svého bydliště
- pachatel vyžaduje vzhledem ke svému zdravotnímu stavu intenzivní lékařskou péči
- pachatel je závislý na omamných a psychotropních látkách
- latence k domácímu násilí

Hlavním úkolem institutu předběžného šetření je získání základních informací k osobě obviněného, aby uložený trest mohl být bez větších komplikací nařízen a vykonán. Důležité je zmapování jeho rodinné, sociální, zdravotní, finanční a pracovní situace, poznání podstatných okolností spáchaného trestného činu, zjištění postoje pachatele ke spáchanému trestnému činu a míra jeho odpovědnosti za řešení jeho následků, včetně zjištění míry motivace obviněného podrobit se výkonu případného uloženého trestu domácího vězení. Obviněnému jsou poskytnuty adekvátní informace

¹³⁰ PMS ČR: *Trest domácího vězení a jeho právní úprava* [online]. PMS ČR, [cit. 8.6.2012]. Dostupné z: < <https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni-2/> >

¹³¹ ŠTERN, P. Pokyn ředitele č. 4/2010, kterým se upravuje: *Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkonu kontroly trestu domácího vězení*. Praha: PMS ČR, 2010, s. 4

o výkonu trestu domácího vězení, je mu vysvětlena úloha Probační a mediační služby a je upozorněn na povinnost hradit náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení. Toto jednání je možné vést pouze za výslovného souhlasu klienta. V rámci této konzultace je s klientem dojednána návštěva probačního úředníka v místě bydliště obviněného, tedy v místě možného výkonu trestu domácího vězení, je vyjasněno, kdy, kde a kým bude návštěva provedena a kdo bude této návštěvě přítomen. Tato návštěva je specifická tím, že je vedena v místě, kde se obviněný cítí přirozeně.¹³²

Návštěva probačního úředníka v místě bydliště pachatele může poukázat na významné skutečnosti, které mohou odhalit možná rizika, o kterých musí probační úředník informovat orgán činný v trestním řízení. Návštěva v místě bydliště probíhá se svolením obviněného, probační úředník získává podstatné informace o bytovém prostředí, ověřuje klientovu nájemní smlouvu, na jak dlouho nájemní smlouva platí, počet osob žijících ve společné domácnosti s obviněným, specifikace místa bydliště – označení zvonku jménem, poštovní schránka se jmenovkou, možnost přístupu k obydlí, přítomnost zvířat. Seznamuje se s finanční situací a zaměstnáním obviněného (pracovní smlouva, pracovní doba, specifika zaměstnání, místo výkonu zaměstnání) nebo studiem, se zdravotním stavem, rodinnými poměry, se způsobem trávení volného času. O provedení návštěvy v místě bydliště obviněného provede probační úředník záznam (viz. Příloha č. 2)

Probační úředník po uskutečnění úvodní konzultace a následné návštěvě v místě bydliště pachatele shrne zjištěné informace a připravuje své stanovisko k možnosti uložení trestu domácího vězení a následnému výkonu tohoto trestu. Probační úředník reaguje na zjištěná rizika a potřeby a doporučí orgánu činnému v trestním řízení možnosti jejich ošetření formou uložení přiměřených povinností nebo omezení. Na závěr předběžného šetření sepiše probační pracovník "Stanovisko PMS k možnosti uložení a výkonu trestu domácího vězení" (viz. Příloha č. 3) a po jeho dokončení ho předloží obviněnému, který se k němu může vyjádřit. Součástí stanoviska je také

¹³² MS ČR. *Činnost Probační a mediační služby v rámci zajištění a zabezpečení výkonu trestu domácího vězení (TDV) a následně i v propojení s elektronickým kontrolním systémem (EKS)* [online]. [cit. 26.6.2012]. Dostupné z: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=5272&d=310183>>

písemný slib obviněného (viz. Příloha č. 4), v němž prohlašuje, že byl seznámen s podmínkami trestu domácího vězení, souhlasí s jeho případným uložením, bude se ve stanovené době zdržovat na uvedené adrese a zavazuje se k součinnosti s Probační a mediační službou.¹³³

Autorka práce předpokládá, že podmínkou pro doporučující stanovisko probačního úředníka je spolupráce klienta v rámci předběžného šetření, stálé bydliště a příznivé sociální zázemí, schopnost dodržet termíny stanovených konzultací a návštěv a v neposlední řadě motivace klienta k vykonání trestu domácího vězení.

7.4. Činnost Probační a mediační služba v rámci trestního řízení ve fázi po uložení trestu domácího vězení

Soud zašle spolu s pravomocným rozhodnutím o uložení trestu domácího vězení pověření k zahájení činnosti probačního úředníka. V případě, že by probační úředník dosud nebyl v osobním kontaktu s odsouzeným v rámci přípravného řízení, domluví si s odsouzeným konzultaci a následnou návštěvu v místě bydliště, během níž je vhodné, aby byly přítomny i další osoby, žijící s klientem v jedné domácnosti. Probační pracovník nejpozději na počátku výkonu trestu domácího vězení poučí odsouzeného, případně i osoby žijící s ním v jedné domácnosti, o omezeních plynoucích z kontroly výkonu trestu a o jeho povinnostech v rámci součinnosti, kterou písemně přislíbil. Záznam o poučení a další písemnosti se zakládají do dokumentace vedené u střediska Probační a mediační služby. Smyslem těchto konzultací je zjistit důležité informace potřebné pro soudní rozhodnutí o stanovení počátku a místa výkonu trestu. Před nařízením výkonu trestu domácího vězení má probační úředník prostor pro navázání kontaktu s odsouzeným, odsouzený má možnost obstarat si osobní a rodinné záležitosti tak, aby trest nemusel být následně měněn nebo přerušován.¹³⁴ Probační úředník

¹³³ ŠTERN, P. Pokyn ředitele č. 4/2010, kterým se upravuje: *Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkonu kontroly trestu domácího vězení*. Praha: PMS ČR, 2010, s. 3-10

¹³⁴ ŠTERN, P., a kol. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010, s. 155.157

zjištěné informace shrne do projednání podmínek výkonu trestu domácího vězení (viz. Příloha č. 5). Soudu pak předkládá podrobnou zprávu, která představuje důležitý zdroj informací pro stanovení počátku a místa výkonu trestu. Existuje tu reálné riziko, že pokud by soud rozhodoval pouze na základě trestního spisu, tedy bez spolupráce s Probační a mediační službou, mohl by trest domácího vězení nařídít osobě, která nemá stále bydliště, přespává po ubytovnách nebo se dokonce jedná o osobu žijící na ulici.¹³⁵

Po nařízení výkonu trestu domácího vězení probační úředník informuje pořádkovou službu daného obvodního oddělení Policie České republiky o případu výkonu kontroly nad odsouzeným. Tímto naváže spolupráci a může získat bližší informace k osobě odsouzeného. V případě nutnosti může probační pracovník požádat tento orgán Policie České republiky o poskytnutí asistence při kontrole v místě bydliště odsouzeného. Úředník dohlíží, zda trest plní svůj účel a zda klient dodržuje podmínky uložené soudem, tedy především zdržovat se ve stanovené době na určeném místě.¹³⁶

Základním prostředkem výkonu kontroly trestu domácího vězení v době, kdy není zaveden elektronický monitoring odsouzeného, jsou prováděny namátkové kontroly klienta v místě výkonu trestu. Probační úředník provádí osobní namátkové kontroly u odsouzeného v době, kdy se má odsouzený v určeném obydlí zdržovat. Tyto návštěvy jsou prováděny nepravidelně, podle uvážení probačního úředníka dle doby stanovené pro výkon trestu domácího vězení v místě bydliště. V reálu to znamená osobní návštěvu odsouzeného v místě bydliště v době, kdy se má podle podmínek rozhodnutí soudu zdržovat v určeném obydlí. Při kontrole je odsouzený povinen spolupracovat s probačním pracovníkem a v případě potřeby strpět vstup do obydlí. Je na zvážení pracovníka, zda svého práva na vstup do obydlí využije nebo kontrolu provede u vstupu do obydlí odsouzeného. Probační úředník provádějící namátkovou kontrolu musí být vybaven mobilním telefonem, formulářem záznam o namátkové kontrole TDV,

¹³⁵ MS ČR. *Činnost Probační a mediační služby v rámci zajištění a zabezpečení výkonu trestu domácího vězení (TDV) a následně i v propojení s elektronickým kontrolním systémem (EKS)* [online]. [cit. 26.6.2012]. Dostupné z: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=5272&d=310183>>

¹³⁶ ŠTERN, P. Pokyn ředitele č. 4/2010, kterým se upravuje: *Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkonu kontroly trestu domácího vězení*. Praha: PMS ČR, 2010, s. 9

formulářem sdělení o porušení TDV a služebním průkazem Probační a mediační služby. Z každé návštěvy probační pracovník zhotoví „Záznam o kontrole“, který odsouzený podepíše. Pokud v době prováděné namátkové kontroly není odsouzený přítomný, probační pracovník zapíše zjištěné skutečnosti do „Záznamu o kontrole“ a zanechá v poštovní schránce, případně na vstupních dveřích obydlí, vyplněný formulář sdělení o porušení TDV s výzvou, aby se odsouzený ve stanovený termín dostavil na středisko Probační a mediační služby a doložil důvod porušení výkonu trestu domácího vězení.¹³⁷

Práce s odsouzeným ve výkonu trestu domácího vězení zahrnuje i osobní konzultace s klientem na středisku Probační a mediační služby. Probační pracovník dohlíží, zda odsouzený dodržuje podmínky stanovené soudem, tedy zda a jak řeší náhradu způsobené škody, placení nákladů trestního řízení, úhradu nákladů spojených s výkonem trestu domácího vězení, jak odsouzený plní uložené povinnosti a omezení. Tyto kroky směřují k tomu, aby odsouzený vedl řádný život, a snižují riziko spáchání nového trestného činu.

Odsouzený je od začátku spolupráce s Probační a mediační službou veden k tomu, aby při jakékoli změně, která může mít vliv na výkon trestu, neprodleně informoval svého probačního úředníka. O všech změnách (odkladu, přerušení, změně či upuštění) u trestu domácího vězení rozhoduje příslušný soud. Tyto důležité informace zjišťuje probační pracovník, který informuje soud o potřebě provedení úpravy nařízeného trestu, jež jsou podle trestního řádu možné. Probační pracovník musí nastalé okolnosti prověřit a příslušnému soudu doložit potřebné doklady (například to může být nová nájemní smlouva, nebo lékařská zpráva o hospitalizaci odsouzeného v nemocnici).

Činnost s odsouzeným v rámci výkonu trestu domácího vězení probační úředník ukončí sepsáním závěrečné zprávy o průběhu výkonu TDV, ve které zhodnotí, zda a jak odsouzený dodržoval podmínky trestu domácího vězení, jak plnil povinnosti a omezení, jaké kroky učinil odsouzený při náhradě způsobené škody. Ve zprávě jsou dále vyhodnoceny změny v chování a životní situace odsouzeného. V závěru zprávy se probační úředník jednoznačně vyjádří, zda odsouzený splnil účel trestu domácího

¹³⁷ Probační a mediační služba. PMS ČR: *Trest domácího vězení a jeho právní úprava* [online]. PMS ČR, [cit. 8.6.2012]. Dostupné z: < <https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni-2/> >

vězení. Odsouzený je osobně seznámen s obsahem závěrečné zprávy na středisku Probační a mediační služby.¹³⁸

8. Elektronický monitoring

Elektronický monitoring je jedním z druhů kontroly domácího vězení, který byl navržen ve státě Florida již v roce 1984 v USA. Od této doby prošel program elektronicky hlídaného domácího vězení řadou testů a inovací zejména v Evropě.

Výhodou a základní vlastností elektronického monitoringu je především fakt, že pachatel odsouzený k domácímu vězení se kontroluje z centrálního střediska na dálku. Tento model řešení využívají všechny státy, které elektronický monitoring používají. Rozdíl mezi jednotlivými státy je dán odlišným způsobem, jak elektronický monitoring probíhá a kdo ho provozuje. V tomto případě se jedná o soukromý nebo státní orgán.¹³⁹

8.1. Technologie elektronického kontrolního zařízení

Základní rozdělením elektronického monitoringu je na pasivní a aktivní. Dále pak technologie elektronického sledování probíhá třemi způsoby:¹⁴⁰

- Hlasovým ověřováním
- Radiofrekvenčními technologiemi
- Monitoring pomocí GPS

¹³⁸ ŠTERN, P. Pokyn ředitele č. 4/2010, kterým se upravuje: *Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkonu kontroly trestu domácího vězení*. Praha: PMS ČR, 2010, s. 9-14

¹³⁹ KREJČÍŘKOVÁ, K. *Nový trest (trestní opatření) domácího vězení*. Státní zastupitelství. 2009, č. 10, s. 16

¹⁴⁰ „Nejnovější vývoj; média, mýty a práce s očekáváním“. Zpráva z 6. konference o elektronickém monitorování 2009. Materiál poskytnut Martinem Pilným, regionálním vedoucím PMS České Budějovice

Hlasové ověřování je pasivním systémem elektronického monitoringu a je specifické tím, že sledovaný pachatel se musí hlásit na výzvu v určitých intervalech. Osoby pod tímto dohledem jsou kontaktovány po telefonu. Identita subjektu je zpravidla ověřena heslem nebo automatickou metodou autentizace založenou na rozpoznávání jedinečných biologických charakteristik tzv. biometrie. Například v Anglii se využívá technologie hlasového ověřování nahráním specifického množství jednotlivých frází, které jsou následně uloženy v centrálním počítači.¹⁴¹

Další fází této technologie je náhodné telefonování subjektu do místa jeho trvalého bydliště. Počítač generuje určité množství otázek, na které musí pachatel odpovědět. Analýzou a porovnáním je poté provedena identifikace subjektu.

Nejrozšířenější je užívání radiofrekvenční technologie, která patří do skupiny aktivních. Aktivní elektronický monitoring je charakteristický tím, že umožňuje nepřetržité sledování daného subjektu. Při tomto způsobu je nutné mít k dispozici tři základní komponenty. Plastový náramek obsahující elektronický obvod vysílající signál, zařízení spojené s pevnou linkou v místě pobytu pachatele a centrální jednotkou, která je umístěna v objektu orgánu provozující kontrolu. Pokud nastane jakýkoliv problém například přestřížení náramku nebo nedovolené vzdálení subjektu, přítomný zaměstnanec orgánu telefonicky kontaktuje odsouzeného a posílá k němu „terénního pracovníka“. Po vyhodnocení takovéto situace může být trestní sankce vykonána v řádech několika hodin a tím se zvyšuje výkonnost trestu.

Třetím systémem sledování je pomocí použití satelitního sledování GPS. Tato aktivní metoda se také skládá ze tří komponentů, a to satelitu, sítě pozemních stanic a mobilních uživatelských prostředků. U této technologie není potřeba instalace žádného zařízení v domě pachatele, čímž se stala současně velmi používanou metodou hlavně v USA. Sledovací zařízení sestává z náramku a sledovacího zařízení umístěného na kotníku pachatele. Jedná se vlastně o přijímač, využívající zemského umístění satelitu, ke zjištění aktuální polohy odsouzeného. Data jsou posílány do centrálního

¹⁴¹ HALASOVÁ, K. *Trest domácího vězení s akcentem na elektronické sledování v domácích a zahraničních právních úpravách*. Brno, 2011. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Katedra trestního práva, s. 51-53

střediska, kde zaměstnanec provozovatele pravidelně kontroluje pohyb sledované osoby. Při porušení podmínek se informují příslušné orgány. Tento způsob monitoringu může být prakticky aplikován, hlavně u pachatelů, kteří navíc i k domácímu vězení, mají zakázáno se zdržovat v určitých lokalitách. Jedná se o pachatele, u kterých hrozí opakované konání trestní činnosti (např. pachatelé se sklony k sexuálnímu násilí).¹⁴²

8.2. Historie a současný stav elektronického monitoringu v ČR

Od roku 2010 soudci příliš nevyužívají trestu domácího vězení a to především z důvodu obav, že kontrola Probační a mediační služby nebude dostatečně účinná. Aktivita, které uložení trestu domácího vězení předchází, zejména shromažďování relevantních informací je časově náročné a představuje další zatížení probačních úředníků. Dále soudům vadí fakt, že odsouzené nehlídají elektronické náramky.¹⁴³

Proto v březnu roku 2010 vypsalo ministerstvo vnitra výběrové řízení na firmu, která by použití technologie náramků zajistila. Zkušební provoz měl být spuštěn koncem roku 2010 a dle předpokladů 1. ledna 2011 by tento projekt začal fungovat v plném rozsahu. Projekt byl, ale zastaven pro nedostatek peněz. Z fondů Evropské unie se nepodařilo ministerstvu získat dostatek finančních prostředků, proto na konci roku 2010 bylo výběrové řízení pozastaveno. Tento stav trval až do poloviny roku 2012.¹⁴⁴

Dne 17. června 2012 se na zpravodajském serveru Týden.cz objevila zpráva, že Ministerstvo spravedlnosti uvažuje o menším výběrovém řízení na dodávku elektronických náramků. Cílem tohoto projektu má být ověření, jak by tento projekt fungoval v praxi. Dle náměstka ministra spravedlnosti Daniela Voláka má být nakoupeno zhruba dvě desátky náramků, cenu náměstek odhadl na 300 tisíc až 400 tisíc

¹⁴² HALASOVÁ, K. *Trest domácího vězení s akcentem na elektronické sledování v domácích a zahraničních právních úpravách*. Brno, 2011. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Katedra trestního práva, s. 52-55

¹⁴³ KUČERA, P., KINCL, M. Ztratí trest domácího vězení smysl. *Trestní právo*, 2010, č. 4, s. 3. ISSN 1214-3758.

¹⁴⁴ Vězeňská služba České Republiky. *Elektronický monitoring odsouzených* [online]. Praha, 3.3.2010, [cit. 2.8.2012]. Dostupné z: <<http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/aktuality-220/elektronicky-monitoring-odsouzenych>>.

korun. Tehdejší ministr Jiří Pospíšil uvedl, že podmínkou zahájení projektu bude 500 osob odsouzených k trestu domácího vězení. Až po překročení této hranice se vypíše nové výběrové řízení.¹⁴⁵

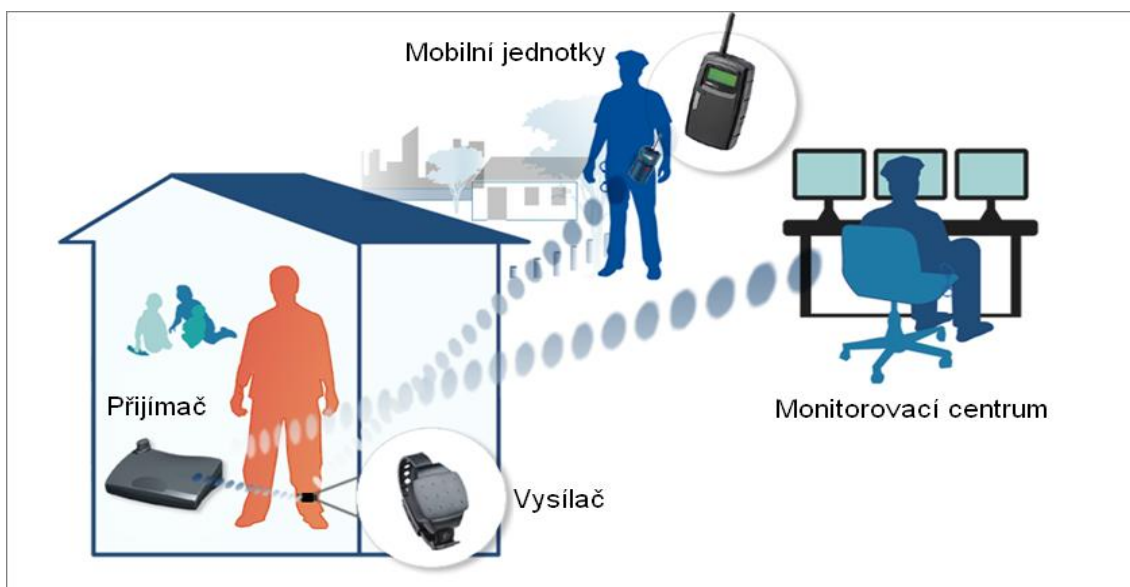
Od 1. července 2012 byl zahájen experiment s názvem Elektronický monitoring, jehož cílem je zkušebně ověřit v malém rozsahu provoz elektronického monitoringu odsouzených k trestu domácího vězení. Probační a mediační služba vypsala veřejnou zakázku malého rozsahu, ve které, v polovině měsíce června zvítězila firma 3M. Projekt spočívá v pronájmu 25 monitorovacích zařízení, kdy je zkušební provoz plánován na dobu 4 měsíců. Konec experimentu je plánován do konce měsíce listopadu. Poté proběhne celkové vyhodnocení experimentu. Do experimentu jsou zařazeni jen ti odsouzení, kteří budou dobrovolně souhlasit s jejich účastí na projektu a instalací monitorovacího zařízení. Elektronického monitoringu bude pravděpodobně využito jak u samostatného trestu domácího vězení tak i u odsouzených podmíněně propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody. Jak uvádí náměstek ministra spravedlnosti Daniel Volák *„Zavedení elektronického monitoringu do praxe jak v rámci ukládání trestů, ale i v agendě podmíněného propuštění, může výrazným způsobem přispět ke snížení přeplněnosti českých věznic“*.¹⁴⁶

Firma 3M představila návrh řešení předmětu veřejné zakázky o elektronickém monitoringu osob.¹⁴⁷

¹⁴⁵ ČTK. *Vězení v obýváku. Ministerstvo chce koupit náramky pro domácí vězně*. Týden.cz, 17.5.2012. [cit. 11.7.2012]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/krimi/ministerstvo-chce-nakoupit-naramky-pro-domaci-vezne_234760.html

¹⁴⁶ Ministerstvo spravedlnosti České Republiky. *Ministerstvo spravedlnosti spustilo ve spolupráci s Probační a mediační službou zkušební provoz elektronického monitoringu odsouzených* [online]. 31.7.2012 [cit. 1.8.2012]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=2375&d=324060>.

¹⁴⁷ 3M Electronic Monitoring. *Návrh technického řešení předmětu veřejné zakázky*. Enabling Safer Communities, Praha, 2012



Zdroj: 3M Electronic Monitoring

Radiofrekvenční vysílač (Elektronický náramek model TXS-700) permanentně vysílá radiofrekvenční signály, má jedinečné identifikační číslo a je sledován přijímačem. Náramek disponuje jedinečným identifikátorem, který je spojen s konkrétní osobou. Hlavní charakteristické vlastnosti náramku jsou jednoduché použití (design ve stylu hodinek, flexibilita, instalace atd.), nízké operační náklady (životnost baterie 36 měsíců) a použití v náročných podmínkách (vodotěsnost, odolnost proti nárazům).

Každý signál obsahuje následující informace:¹⁴⁸

- Jedinečné ID - sériové číslo vysílače
- Status řemínku
- Status „lidské tělo“
- Identifikace pohybu
- Status stavu baterie
- Indikaci „přenastavení“ („resetu“)



¹⁴⁸ 3M Electronic Monitoring. *Návrh technického řešení předmětu veřejné zakázky. Enabling Safer Communities*, Praha, 2012

Radiofrekvenční monitorovací jednotka – přijímač, sleduje přítomnost pachatele a vysílá tyto data pomocí mobilní sítě na server s aplikací. Data z monitoringu posílá prostřednictvím pevné telefonní linky či mobilní komunikace. Přijímač lze konfigurovat na dálku a lze jím sledovat více osob najednou. Také je zde zaveden systém kontroly porušení přijímače i vysílače.



Zdroj: 3M Electronic Monitoring

Monitorovací centrum - Pomocí terminálu umístěného u zadavatele se shromažďují informace z přijímačů.

Mobilní jednotky - umožňují vzdálené sledování odsouzených. Jedná se o volitelnou funkcionalitu, která nebyla obsažena v rámci veřejné zakázky.

System má jednotnou softwarovou platformu pro všechny technologie, čímž lze jednoduše rozšířit program například pro GPS monitoring a jiné¹⁴⁹.

V současné době spustilo Ministerstvo spravedlnosti ve spojení s Probační a mediační službou experiment sledování pomocí elektronického monitoringu. Hlavním cílem tohoto malého projektu je zkušebně ověřit provoz elektronického monitoringu pachatelů a využít získané zkušenosti pro aplikaci k širšímu zavedení tohoto elektronického kontrolního nástroje do praxe trestní justice. Testovací provoz elektronického hlídání pachatelů probíhá ve všech osmi soudních krajích. Firma 3M, která se stala vítězem veřejné zakázky, pronajala 25 monitorovacích zařízení. Časový horizont experimentu je 4 měsíce a následně bude vypracováno celkové vyhodnocení.

¹⁴⁹ 3M Electronic Monitoring. *Návrh technického řešení předmětu veřejné zakázky*. Enabling Safer Communities, Praha, 2012

Výsledky tohoto experimentu by se měly stát podkladem pro zavedení do standardního provozu a tím může výrazným způsobem zvýšit počet ukládaných trestů domácího vězení a přispět ke snížení počtu osob nacházejících se ve vězení.¹⁵⁰

¹⁵⁰ Probační a mediační služba. PMS ČR: *Zkušební provoz elektronického monitoringu odsouzených* [online]. PMS ČR, 1.8.2012, [cit. 2.8.2012]. Dostupné z: < https://www.pmscr.cz/scripts/aktuality_detail.php?IDA=50 >

9. Cíl práce a hypotézy

9.1. Cíl práce

Cílem praktické části diplomové práce je zmapování ukládání trestu domácího vězení v rámci Jihočeského soudního kraje a zhodnocení využívání institutu předběžného šetření při ukládání trestu domácího vězení v Jihočeském soudním kraji.

9.2. Hypotézy

H1: Soudci v Jihočeském soudním kraji využívají institutu předběžného šetření při ukládání trestu domácího vězení.

H2: Využití institutu předběžného šetření při ukládání trestu domácího vězení zvyšuje míru jeho vykonatelnosti.

10. Metodika

10.1. Metody zkoumání a sběr dat

V rámci zpracování diplomové práce jsem se rozhodla využít smíšeného typu výzkumu, ve kterém se prolínají jak kvantitativní, tak kvalitativní metody a techniky. Princip smíšeného výzkumu nabízí sbírání a analyzování dat pomocí několika metod takovým způsobem, že vzniklá směs dat a výsledků využívá sílu a komplementaritu jednotlivých přístupů.¹⁵¹

Ve své práci jsem využila dvou metodických postupů a to sekundární analýzu dat, získaných na pracovištích Probační a mediační služby v rámci Jihočeského soudního kraje. Do Jihočeského soudního kraje patří sedm okresů, což odpovídá sedmi střediskům Probační a mediační služby: České Budějovice, Český Krumlov, Písek, Tábor, Jindřichův Hradec, Prachovice, Strakonice, Pelhřimov. Dále byl použit strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami u probačních úředníků („specialistů na tret domácího vězení“), za každé středisko to byl jeden pracovník.

Sekundární analýza znamená analýzu existujících databází. Pro tuto techniku je důležitý kontakt výzkumníka s terénem i s informátory, protože tato zkušenost je předpokladem pro adekvátní kvalitativní analýzu. Tento přístup využívá výzkumník, který se podílel na sběru dat, nebo k těmto údajům získal přístup.¹⁵²

Vzhledem k mým častým kontaktům s Probační a mediační službou jsem se rozhodla využít tuto metodu. Pro svůj výzkum jsem čerpala ze spisového materiálu odsouzených, archivních dat a z oficiálních monitorovacích údajů, které mi poskytla daná střediska. Ze získaných údajů jsem vypracovala ke každému středisku graf, který udává ucelený přehled o trestu domácího vězení v daném okresu. Pro dokreslení výzkumu jsem získaná data vložila do jednoho grafu, kde jsou srovnána všechna

¹⁵¹ HENDL, J. Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 60-62

¹⁵² Tamtéž, s. 351

střediska v Jihočeském soudním kraji. Data získaná na pracovišti jsou aktuální k poslednímu dni měsíce června 2012.

Jako další metodu jsem zvolila strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami. Rozhovor je jedna z nepoužívanějších a nejznámějších výzkumných a diagnostických technik. Vyžaduje citlivost, dovednost a interpersonální porozumění a disciplínu. Strukturovaný rozhovor je složen z řady pečlivě formulovaných otázek, na něž mají jednotliví respondenti odpovědět.¹⁵³ Vybraným probačním úředníkům jsem kladla předem stanovené otázky. Vzhledem k novému experimentu jsem se rozhodla schéma otázek doplnit o dvě otázky zaměřené na elektronický monitoring.

10.2.Charakteristika zkoumaného souboru

Při získávání dat na pracovišti jsem se zaměřila především na skutečnost, zda před uložením trestu domácího vězení (v rámci přípravného řízení), bylo využito stanovisko Probační a mediační služby k uložení tohoto trestu (zda byl využit institut předběžného šetření). Dále kolik trestů bylo uloženo, kolik trestů bylo nařízeno, jakou formou byl trest domácího vězení ukončen a aktuální stav trestu domácího vězení.

Na institut předběžného šetření jsem se zaměřila záměrně, vzhledem k faktu, že v současných diplomových pracích je opomíjen a jeho důležitá role v rámci přípravného řízení není dostatečně zmiňována.

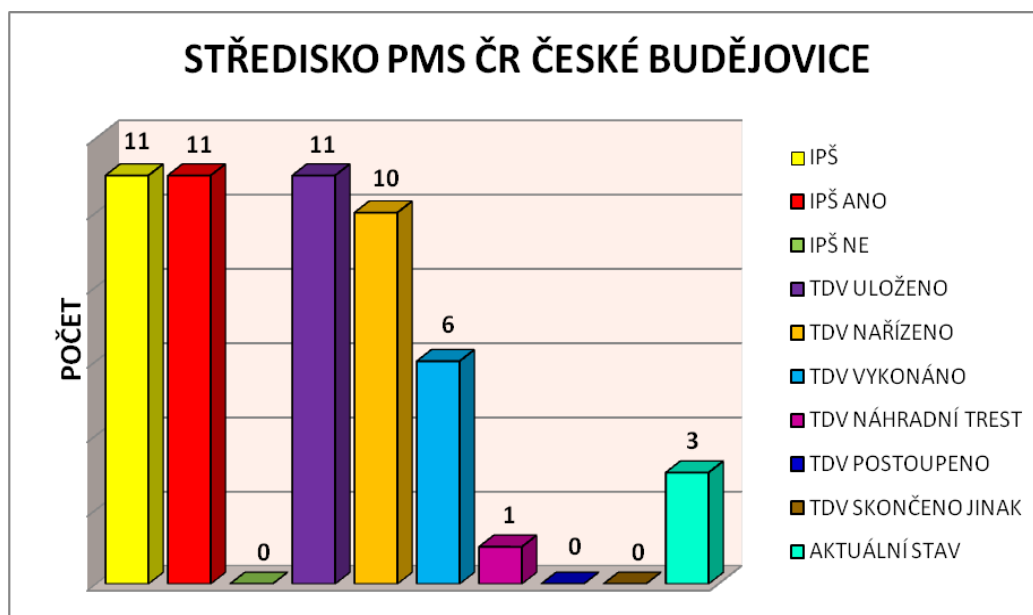
Cílovým souborem jsou vybraní pracovníci Probační a mediační služby v Jihočeském soudním kraji. Do výzkumu se zapojilo sedm vybraných probačních úředníků, kteří mají na starost výkon trestu domácího vězení.

S respondenty jsem si domluvila schůzky na daném středisku. Předem jsem je informovala o průběhu rozhovoru a o jeho délce. Respondentům jsem pokládala otázky dle předem připraveného schématu rozhovoru. Nechala jsem je hovořit a poté jsem kladla doplňující otázky. Průběh rozhovoru jsem si zaznamenávala v písemné formě do sešitu, který není součástí mé diplomové práce. Rozhovory jsem sesumarizovala

¹⁵³ HENDL, J. Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 173

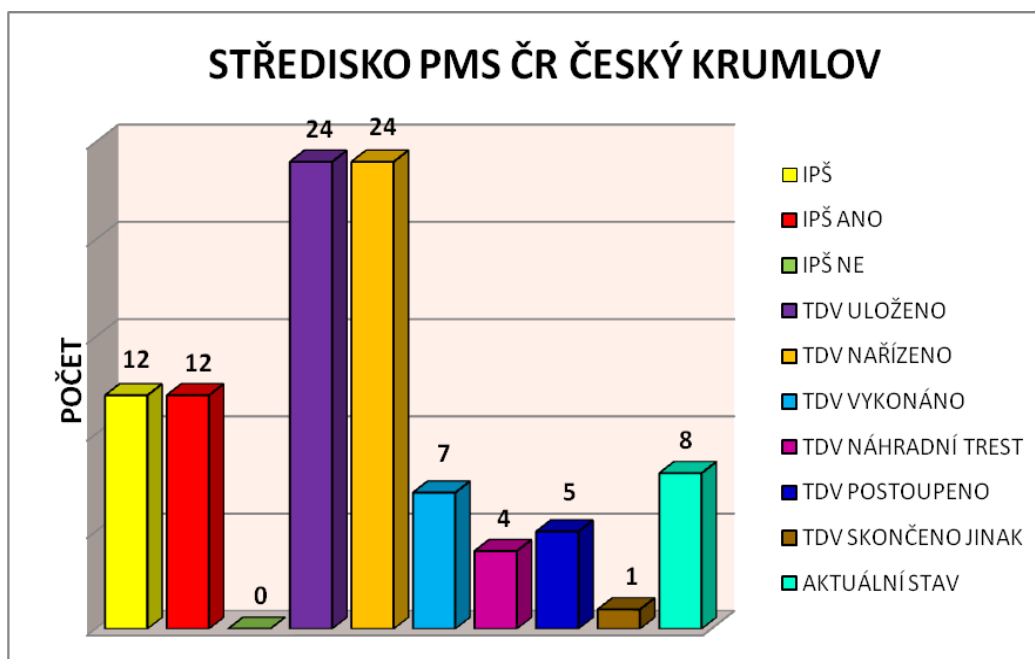
a přepsala do diplomové práce. Nepřepisovala jsem každý rozhovor zvlášť, neboť se odpovědi v zásadě nelišily.

10.3. Výsledky získaných dat na pracovištích PMS ČR



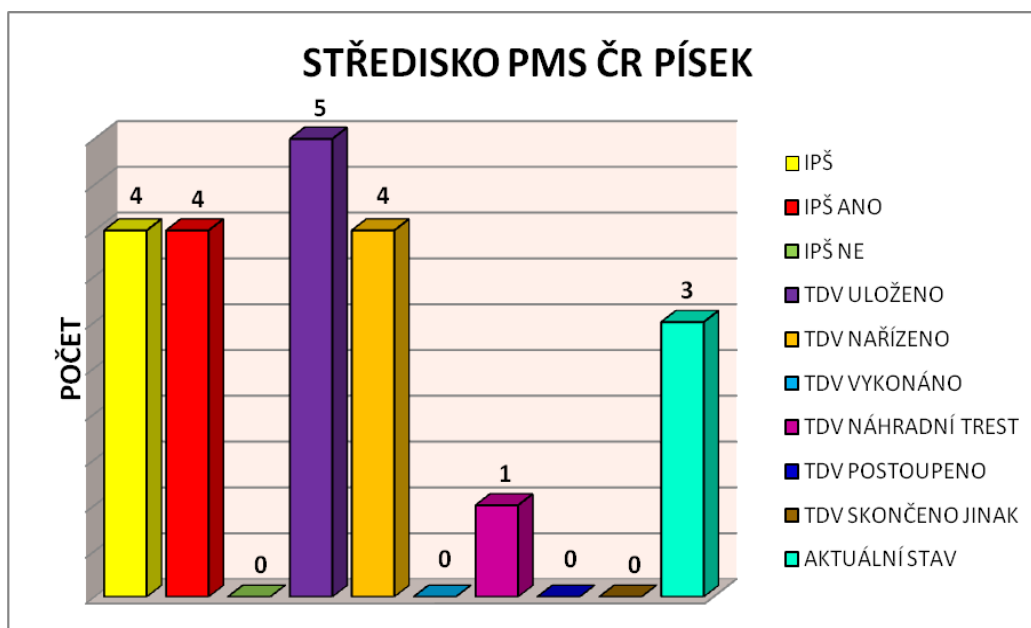
Zdroj dat: interní data PMS ČR

Středisko PMS ČR České Budějovice za sledované období v rámci předběžného šetření zpracovalo 11 stanovisek k uložení trestu domácího vězení, z tohoto počtu bylo 11 doporučujících stanovisek a žádné nedoporučující stanovisko. V rámci střediska bylo soudem uloženo 11 trestů domácího vězení, z toho bylo 10 nařízeno. Do současné doby bylo 6 trestů vykonáno a u 1 odsouzeného byl nařízen náhradní trest. Středisko České Budějovice má aktuálně 3 odsouzené ve výkonu trestu domácího vězení.



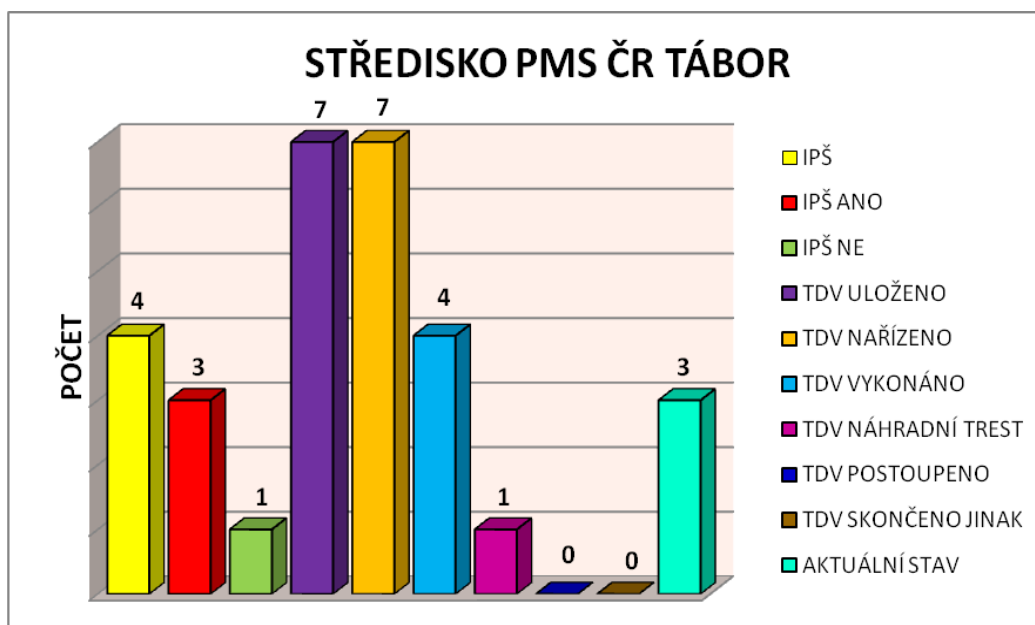
Zdroj dat: interní data PMS ČR

Středisko PMS ČR Český Krumlov za sledované období v rámci předběžného šetření zpracovalo 12 stanovisek k uložení trestu domácího vězení, z tohoto počtu bylo 12 doporučujících stanovisek a žádné nedoporučující stanovisko. V rámci střediska bylo soudem uloženo 24 trestů domácího vězení, z toho bylo 24 nařízeno. Do současné doby bylo 7 trestů vykonáno a u 4 případů byl uložen náhradní trest. Středisko Český Krumlov postoupilo v rámci jiného střediska 5 spisů odsouzených, kterým bylo uloženo TDV, 1 trest byl skončen jinak. Aktuální stav je 8 odsouzených ve výkonu trestu domácího vězení.



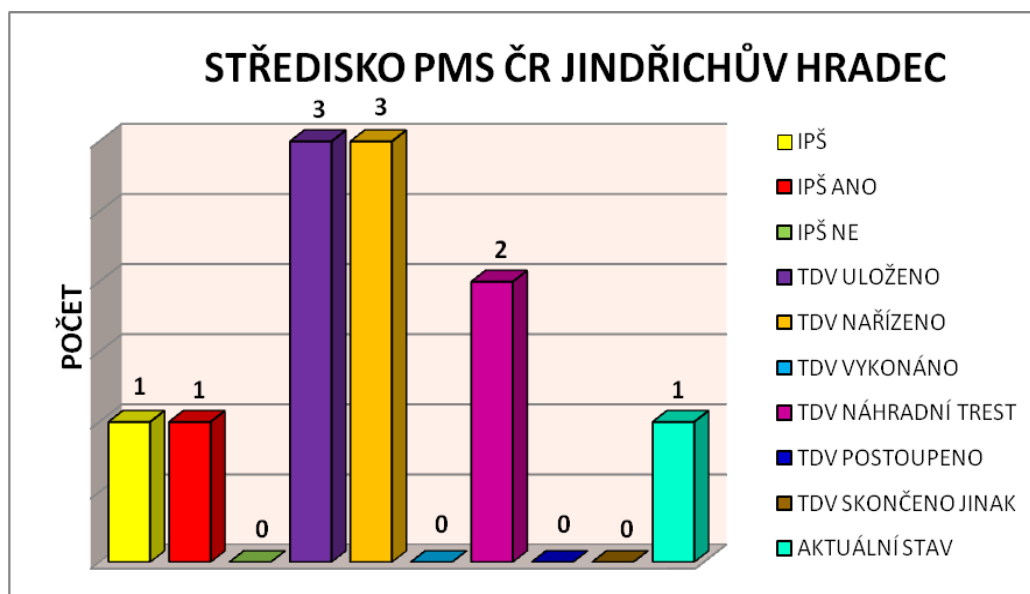
Zdroj dat: interní data PMS ČR

Středisko PMS ČR Písek za sledované období v rámci předběžného šetření zpracovalo 4 stanoviska k uložení trestu domácího vězení, z tohoto počtu byly 4 doporučující stanoviska a žádné nedoporučující stanovisko. V rámci střediska bylo soudem uloženo 5 trestů domácího vězení, z toho byly 4 nařízeny. Do současné doby nebyl žádný trest domácího vězení vykonán a 1 odsouzeného byl uložen náhradní trest. Středisko Písek má aktuálně 3 odsouzené ve výkonu trestu domácího vězení.



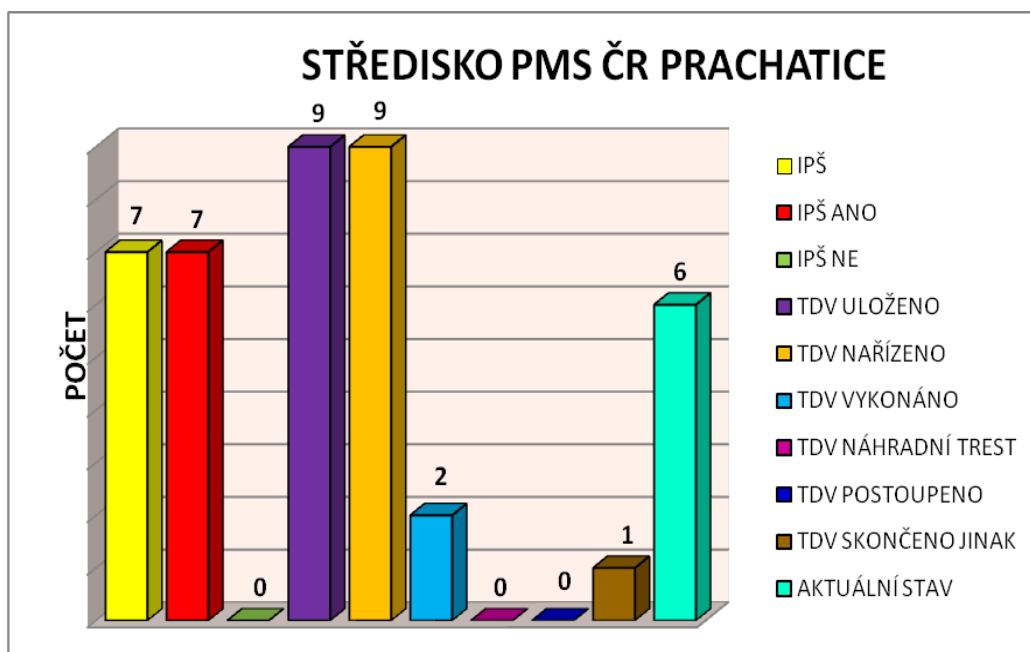
Zdroj dat: interní data PMS ČR

Středisko PMS ČR Tábor za sledované období v rámci předběžného šetření zpracovalo 4 stanoviska k uložení trestu domácího vězení, z tohoto počtu byly 3 doporučující stanoviska a 1 nedoporučující stanovisko. V rámci střediska bylo soudem uloženo 7 trestů domácího vězení, z toho bylo 7 nařízeno. Do současné doby byly 4 tresty vykonány a u 1 případu byl uložen náhradní trest. Středisko Písek má aktuálně 3 odsouzené ve výkonu trestu domácího vězení.



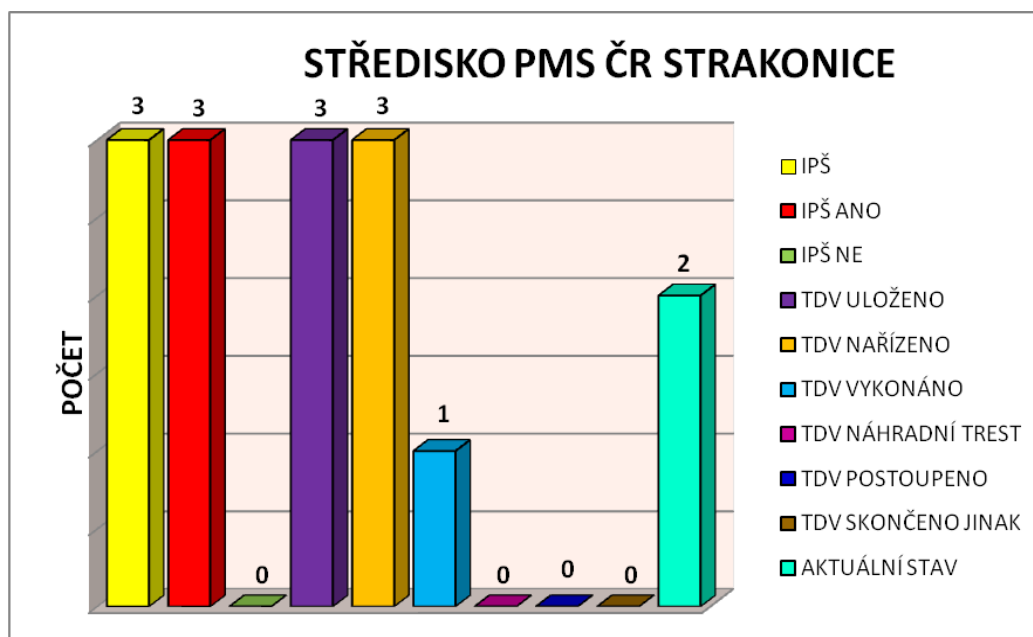
Zdroj dat: interní data PMS ČR

Středisko PMS ČR Jindřichův Hradec za sledované období v rámci předběžného šetření zpracovalo 1 stanovisko k uložení trestu domácího vězení, které bylo doporučující. V rámci střediska byly soudem uloženy 3 tresty domácího vězení, z toho byly 3 nařízeny. Do současné doby nebyl ani jeden trest vykonán. U 2 případů byl uložen náhradní trest. Středisko Jindřichův Hradec má aktuálně jednoho odsouzeného ve výkonu trestu domácího vězení.



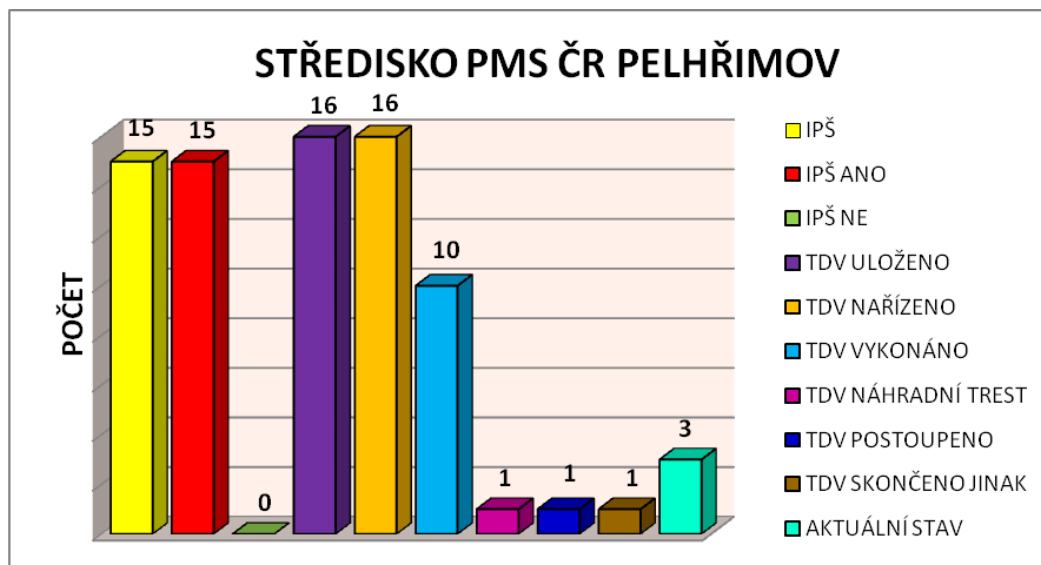
Zdroj dat: interní data PMS ČR

Středisko PMS ČR Prachatice za sledované období v rámci předběžného šetření zpracovalo 7 stanovisek k uložení trestu domácího vězení, z tohoto počtu bylo 7 doporučujících stanovisek a žádné nedoporučující stanovisko. V rámci střediska bylo soudem uloženo 9 trestů domácího vězení, z toho bylo 9 nařízeno. Do současné doby byly 2 tresty vykonány a 1 případ byl skončen jinak. Středisko Prachatice má aktuálně 6 odsouzených ve výkonu trestu domácího vězení.



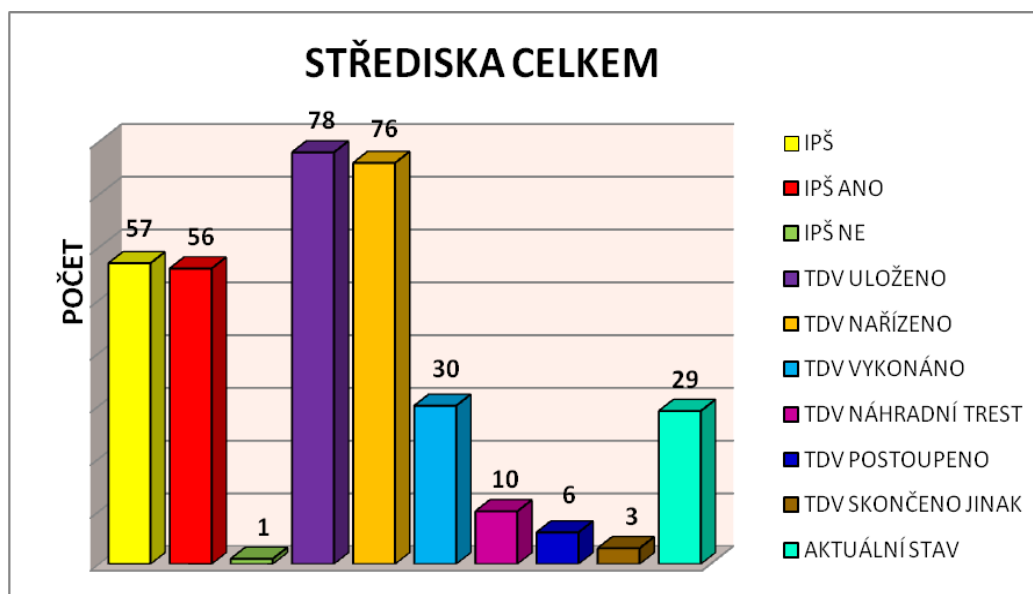
Zdroj dat: interní data PMS ČR

Středisko PMS ČR Strakonice za sledované období v rámci předběžného šetření zpracovalo 3 stanoviska k uložení trestu domácího vězení, která byla doporučující. V rámci střediska byly soudem uloženy 3 tresty domácího vězení, z toho byly 3 nařízeny. Do současné doby byl 1 trest vykonán. Středisko Strakonice má aktuálně 2 odsouzené ve výkonu trestu domácího vězení.



Zdroj dat: interní data PMS ČR

Středisko PMS ČR Pelhřimov za sledované období v rámci předběžného šetření zpracovalo 15 stanovisek k uložení trestu domácího vězení, z tohoto počtu bylo 15 doporučujících stanovisek a žádné nedoporučující stanovisko. V rámci střediska bylo soudem uloženo 16 trestů domácího vězení, z toho bylo 16 nařízeno. Do současné doby bylo 10 trestů vykonáno a u 1 případu byl uložen náhradní trest. Středisko Pelhřimov postoupilo v rámci jiného střediska 5 spisů odsouzených, kterým bylo uloženo TDV a 1 trest byl skončen jinak. Toto středisko má aktuálně 3 odsouzené ve výkonu trestu domácího vězení.



Zdroj dat: interní data PMS ČR

Střediska PMS ČR v Jihočeském soudním kraji za sledované období v rámci předběžného šetření zpracovala celkem 57 stanovisek k uložení trestu domácího vězení, z tohoto počtu bylo 56 doporučujících stanovisek a 1 nedoporučující stanovisko. V rámci všech středisek bylo soudem uloženo 78 trestů domácího vězení, z toho bylo 76 nařízeno. Do současné doby bylo 30 trestů vykonáno a u 10 případů byl uložen náhradní trest. Střediska si postoupila v rámci jiných středisek 6 spisů odsouzených, kterým bylo uloženo TDV a 3 tresty byly skončeny jinak. Aktuální stav trestů domácího vězení v Jihočeském soudním kraji je 29 odsouzených.

10.4. Výsledky rozhovorů s probačními úředníky

Schéma rozhovoru:

- 1.) Jakými cestami se PMS dostává k potencionálním případům vhodných k uložení trestu domácího vězení (tzv. IPŠ)?
- 2.) Jaká jsou hlavní kritéria při zpracování stanoviska o vhodnosti či nevhodnosti uložení TDV?
- 3.) Jakou roli hraje IPŠ v celkovém průběhu výkonu TDV?

- 4.) Co si myslíte o novém experimentu zavedení elektronických náramků?
- 5.) Co od zavedení elektronického monitoringu očekáváte?

Ad 1.) Jakými cestami se PMS dostává k potencionálním případům vhodných k uložení trestu domácího vězení (tzv. IPŠ)?

Všichni oslovení pracovníci uvedli, že Probační a mediační služba se k případům dostává buďto pověřením od OČTŘ (OS, KS, SZ, PČR), kdy si konkrétní orgán zadá zakázku, aby PMS ČR prověřila možnost uložení tohoto alternativního trestu u konkrétního obviněného, nebo v rámci obecného přípravného řízení, kdy probační úředník s klientem probere možnost uložení domácího vězení a posoudí vhodnost konkrétního případu. Dále se pracovníci shodli v tom, že dochází k situacím, kdy od Okresního soudu přijde zakázka projednání trestu obecně prospěšných prací, ale situace klienta a další zjištěné skutečnosti více odpovídají možnému uložení TDV. Pracovníci trest předjednejí s obviněným a zároveň o tom obeznámí soud. Lze souhrnně říci, že se pracovníci shodli na dvou cestách: A - zakázka od OČTŘ s jasným záměrem - předjednání TDV, předjednání OPP. Kde se nakonec bude jevit TDV jako lepší varianta. Nebo klasická cesta zprostředkování řešení konfliktu, kde úředník vyhodnotí navržené TDV jako nejvhodnější variantu, která vychází z restorativních prvků PMS ČR. A druhá cesta B - kdy si probační úředník sám vytipuje případy, vstoupí do nich, zároveň informuje OČTŘ o svém záměru vstoupit do trestního řízení a zpracuje stanovisko k uložení TDV. V rámci této cesty se nabízí i možnost vstupovat do případů v rámci odvolání se k vyššímu soudu (např. odvolání ke krajskému soudu), kdy PMS ČR kontaktuje odvolací soud a dojedná zpracování stanoviska k uložení TDV. Pracovníci středisek Tábor, České Budějovice a Strakonice ještě uvedli, že oba způsoby, které jsou zde uvedeny, vždy souvisí se schopností klienta spolupracovat a dodržovat dojednané termíny, dokládat potřebné informace, a jakákoliv nezodpovědnost ze strany klienta je vážným rizikem, který ovlivňuje stanovisko PMS k možnému uložení TDV.

2.) Jaká jsou hlavní kritéria při zpracování stanoviska o vhodnosti či nevhodnosti uložení TDV?

Jako první kritérium pracovníci uváděli: stálé a vhodné obydlí (byt, dům), který má klient k užívání. Buď je vlastníkem obydlí, nebo obyvatelem v rámci nájemní smlouvy, nebo dodá prohlášení majitele či nájemníka, že souhlasí s výkonem TDV. Pracovník střediska Český Krumlov uvádí, že „*tito lidé jsou většinou poučeni o výkonu TDV a také o namátkových kontrolách, tudíž se předchází komplikacím, které by mohly nastat během samotného výkonu*“. Dalším kritériem je zaměstnání klienta. Pracovník střediska České Budějovice uvádí „*Pokud klient pracuje jako číšník, barman či má jiné zaměstnání, které má pohyblivou pracovní dobu, stává se tento trest velmi těžko vykonatelný. Ačkoliv se většinou klienti v rámci přípravného řízení „upíší k čemukoliv“, z praxe PMS se ukazuje, že tato zaměstnání jsou velmi riziková pro samotný výkon TDV.*“ Všichni pracovníci se shodují, že pro hladší průběh trestu domácího vězení je lepší, aby měl odsouzený v zaměstnání pevnou pracovní dobu. Časové období, kdy se má odsouzený zdržovat ve svém obydlí, lze upravit tak, aby u trestu domácího vězení zůstal zachován předpokládaný smysl (např. třisměnný provoz: klient udržuje vždy jiný režim). Pracovníci považují pohyblivou pracovní dobu, různé dlouhé dojezdy ze zaměstnání, služební cesty a podobné komplikace za velké riziko při výkonu trestu domácího vězení. Dalším uváděným kritériem je rodinné zázemí (jedním pracovníkem též nazváno jako sociální osvětlení klienta), za velké riziko považují latenci k domácímu násilí. Pracovník ze střediska Pelhřimov uvádí že, „*povinnost zdržovat se doma např. celý víkend by mohla vést ke zvýšení agrese*“. Za zásadní kritéria pracovníci označili motivaci klienta trest vykonat, schopnost klienta pochopit význam trestu, spolupracovat v rámci IPŠ s probačním úředníkem a již v této fázi vykazovat schopnost dodržet termíny konzultací a dokládat požadované informace. Pracovníci nezmiňovali zákonné podmínky, vyjadřovali se zejména o podmínkách Probační a mediační služby.

3.) Jakou roli hraje IPŠ v celkovém průběhu výkonu TDV?

U této otázky se probační pracovníci opět naprosto shodli - IPŠ, institut předběžného šetření podle jejich sdělení hraje v průběhu výkonu TDV roli velmi důležitou, neboť předchází nevhodnému uložení trestu domácího vězení, eliminuje budoucí rizika. Pracovník střediska České Budějovice konstatuje, že *„IPŠ poučuje klienta o závažnosti situace a trestu samotném (nejde o „zaracha“, který dostávají děti od rodičů). Mapuje rodinnou situaci, odhaluje latentní rizika, která soud nemůže během soudních líčení nikdy zcela rozkrýt“*. Dále pracovníci uvedli, že i přes krátkou zkušenost s výkonem trestu domácího vězení IPŠ zvyšuje procento úspěšného vykonání trestu domácího vězení a může působit resocializačně na samotného klienta. Jak uvádí pracovník ze střediska Prachatice *„ačkoliv může jít jen o tři konzultace, přesto se v mnohých případech probační úředník dostane ke kořenům patologického jednání klienta“*. Regionální vedoucí Jihočeského soudního kraje sdělil *„I když bylo několik trestů domácího vězení uloženo bez IPŠ, lze dle procentuálních čísel tvrdit, že IPŠ je zásadním opatřením pro úspěšné vykonání TDV“*.

4.) Co si myslíte o novém experimentu zavedení elektronických náramků?

Všichni pracovníci tento experiment hodnotili kladně a často ho srovnávali se situací v zahraničí, kde elektronický monitoring již řadu let úspěšně funguje. Pracovník střediska Pelhřimov si myslí, *„že experiment v našich podmínkách pomůže mnoha soudcům, aby nad trestem domácího vězení více uvažovali a více pověřovali PMS ČR ke zpracování stanovisek k ukládání TDV, neboť častým argumentem OČTŘ je to, že tento trest je nekontrolovatelný“*. Z rozhovoru s pracovníky PMS ČR vyplývá, že určité procento odsouzených mařilo výkon tohoto trestu a trest jim byl změněn na trest odnětí svobody, což dle jejich tvrzení také ukazuje, že namátkové kontroly nejsou primitivní systém, který každý odsouzený lehce prokoukne.

5.) Co od zavedení elektronického monitoringu očekáváte?

Pracovníci si myslí, že elektronický monitoring velmi zefektivní práci PMS ČR, pomůže mnoha soudcům k většímu využívání IPŠ, a trest domácího vězení bude ukládán ve větší míře. Pracovník střediska České Budějovice si myslí, že *„elektronický monitoring pomůže mnohým odsouzeným, neboť z osobní praxe s odsouzenými vím, že mnozí se mi svěřili s tím, že mnohdy bojují s pokušením trest domácího vězení mařit, protože kontrola domácího vězení je sice náhodná, ale 5krát za noc asi nebude, a kdyby měl klient „náramek“, tak by žádné pokušení neměl“*. Výhody elektronického monitoringu pocítí jak PMS ČR, tak OČTŘ, tak samotný odsouzený.

11. Diskuze

Jak vyplývá z odpovědí probačních pracovníků, cesty vstupu zapojení Probační a mediační služby do trestního řízení jsou různá. Jako první byl vždy zmiňován orgán činný v trestním řízení, který zadá Probační a mediační službě konkrétní zakázku. Druhou nejčastěji zmiňovanou cestou bylo vlastní vytipování vhodných případů. Několik středisek zmínilo důležitost spolupráce odsouzeného v rámci zjišťování stanoviska k možnosti uložení trestu domácího vězení.

Pracovníci za jedno z hlavních kritérií považují to, aby měl pachatel zajištěné odpovídající bydlení a určité sociální zázemí. Což znamená, že trest domácího vězení není vhodný pro každého pachatele. Jak se ukázalo, pracovníci považují zaměstnání pachatelů za důležitou oblast. Předpokládají, že u pachatelů, kteří mají nepravidelnou pracovní dobu nebo dokonce jsou vysíláni na služební cesty, bude průběh výkonu trestu domácího vězení velice problémový. Dá se říci, že klíč k úspěšnému vykonání trestu domácího vězení najdeme v náležitě provedeném předběžném šetření, které zjistí, zda jsou u pachatele zastoupeny alespoň ty nejdůležitější faktory (podmínky), které jsou důležité pro výběr vhodného případu. Je nepochybné, že všechny relevantní informace by měl mít soud před uložením trestu domácího vězení u sebe. Pracovníci Probační a mediační služby považují institut předběžného šetření za velmi podstatný, neboť zjištěné informace mohou zabránit nevhodnému uložení trestu domácího vězení rizikovému pachateli.

Advokát Petr Hulán ve svém článku uvádí ¹⁵⁴ „vzhledem k tomu, že elektronická kontrola odsouzených nebude ještě nějakou dobu realizována, považuje autor tohoto článku kontrolu trestu domácího vězení, v případě že bude soudem uložen, pracovníky

¹⁵⁴ eADVOKACIE *Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku* [online]. Články, 22.2.2011, [cit. 20.7.2012]. Dostupné z: <http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/trest-domaciho-vezeni-v-novem-trestnim-zakoniku.html>

probační a mediační služby za nedostačující. Je dosti pravděpodobné, že soudy nebudou k jeho ukládání vůbec přistupovat, neboť kontrola ze strany probační a mediační služby tento trest mezi ostatními sankcemi znehodnocuje, a to hned od samého počátku jeho zavedení.“ Jak se ukazuje, není toto tvrzení v současné době pravdivé. Soudy využívají možnosti uložení nového alternativního trestu i přes neexistenci elektronického monitoringu. Ve většině případů uložených trestů domácího vězení bylo Probační a mediační službou provedeno předběžné šetření, kdy vypracované stanovisko bylo kladné. Dá se usuzovat, že soudy mají k činnostem Probační a mediační služby důvěru. Pracovníci uvádějí příklady z praxe, kdy namátkovou kontrolou trestu domácího vězení zjistili nepřítomnost klienta v místě bydliště, čímž se odsouzený dopustil maření výkonu trestu. Ze získaných údajů vyplývá, že u 10 odsouzených musel být nařízen náhradní trest. Lze tedy předpokládat, že namátkové kontroly plní svůj účel. Samozřejmě je otázka, zda by probační pracovníci takto dobře zvládali práci i při větším nárůstu počtu odsouzených k trestu domácího vězení.

Jak se ukázalo, všichni dotazovaní pracovníci vítají nový experiment zavádění elektronického monitoringu do praxe a očekávají zefektivnění své práce a větší využití tohoto trestu v praxi. Elektronický monitoring v životě odsouzených vytváří určitý řád, který pachatel musí dodržovat, a v případě, že se dokáže přizpůsobit nastaveným pravidlům, je pravděpodobné, že jeho resocializace bude účinnější. Sami pracovníci uvádějí, že se již setkali s odsouzenými, kteří tvrdili, že by raději nosili elektronický náramek, protože současná situace namátkových kontrol je svádí k maření výkonu trestu domácího vězení.

Dá se říci, že zjištěnými údaji se potvrdily obě hypotézy. Uvědomuji si však, že trest domácího vězení funguje v praxi teprve krátkou dobu a reprezentativní vzorek není zatím dostatečně velký. Své závěry jsem postavila na praktických zkušenostech probačních pracovníků a na statistických datech získaných na střediskách Probační a mediační služby.

12. Závěr

V předložené diplomové práci jsem se snažila podat ucelený pohled na trest domácího vězení a popsat činnosti Probační a mediační služby spojené s trestem domácího vězení. Dále jsem se snažila popsat současný stav elektronického kontrolního zařízení v České republice. Podstatná část práce je věnována zmapování ukládání trestu domácího vězení, využívání institutu předběžného šetření a jeho realizaci pracovníky Probační a mediační služby. Jejichž důležitým úkolem v této fázi je zjistit podstatné skutečnosti pro možnost uložení trestu domácího vězení.

Přijetí nového alternativního trestu domácího vězení považuji za dobrý a zdařilý krok českého zákonodárství. Za určitou chybu považuji, že Česká republika rovnou nepřistoupila k některým formám zkušebního provozu tak, jak to můžeme vidět v zahraničí, např. ve Švýcarsku. Vyvarovala by se určitým problémům, které tento trest doprovázejí. Odborníci a média považují za velkou slabinu trestu domácího vězení nemožnost využití elektronického monitorovacího zařízení. Tuto situaci by měl změnit nový experiment Probační a mediační služby ve spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti ČR, který probíhá v současné době ve vybraných soudních krajích. Měl by přinést důležité poznatky a zkušenosti, které by měly tvořit základ pro širší uplatnění elektronické kontroly a její uplatnění v praxi trestní justice.

Vidět však v neexistenci elektronického monitoringu nepřekonatelnou překážku považuji za nepodstatné vzhledem k možnosti využití předběžného šetření při ukládání trestu domácího vězení. Jeví se jako zcela vhodné a efektivní, aby bylo v budoucnu před uložením trestu domácího vězení požádáno středisko Probační a mediační služby o stanovisko, zda je tento trest vhodný či nikoli.

Předpokládám, že v budoucnu trest domácího vězení a s tím spojený elektronický kontrolní systém najde velké uplatnění jak u odsouzených podmíněně propuštěných z trestu odnětí svobody, tak i jako alternativa k vazebnímu stíhání osob a v náhradě poslední fáze nepodmíněného trestu odnětí svobody. Tyto změny by však byly myslitelné pouze v souvislosti se zavedením elektronického kontrolního systému, propojeného s namátkovými kontrolami probačních úředníků, kdy probační úředníci

budou odsouzeného i nadále osobně navštěvovat a i nadále kontrolovat, zda dodržuje uložené přiměřené povinnosti a přiměřená omezení.

U zapojení elektronického monitoringu trestu domácího vězení lze využít i přístrojů, které detekují alkohol. Tyto přístroje jsou schopny změřit hladinu alkoholu v krvi odsouzeného. Doporučovala bych tyto detektory alkoholu využít u odsouzených, jejichž trestný čin byl spojen s požitím alkoholických nápojů nebo u osob, kteří mají prokazatelně problém se závislostí na alkoholu.

Dále bych se pokusila o zapojení odsouzených k trestu domácího vězení do socializačních a rehabilitačních programů.

Doufám, že v současné době méně ukládaný trest domácího vězení se zavedením elektronického kontrolního zařízení bude již soudy plně využíván a najde své další uplatnění.

Diplomová práce by se dala v budoucnu využít pro seznámení širší veřejnosti s okolnostmi spojenými s trestem domácího vězení a mohla by přinést nové poznatky a zkušenosti.

13. Seznam použitých zkratek

IPŠ – Institut předběžného šetření

KS – Krajský soud

OČTŘ – Orgány činné v trestním řízení

OS – Okresní soud

PČR – Policie České republiky

PMS ČR – Probační a mediační služba

SZ – Státní zastupitelství

TDV – Trest domácího vězení

14. Přílohy

Příloha č. 1 – Pozvánka na úvodní konzultaci

Příloha č. 2 – Záznam z návštěvy v místě bydliště

Příloha č. 3 – Stanovisko PMS k možnosti uložení a výkonu trestu domácího vězení

Příloha č. 4 – Slib obviněného k uložení trestu domácího vězení

Příloha č. 5 – Projednání podmínek výkonu trestu TDV

15. Seznam informačních zdrojů

Knižní publikace

ALLEN, H., SIMONSEN, C. *Corrections in America: An Introduction*. 8. vyd. New Jersey: Prentice Hall, 1998, s. 656. ISBN 0-13-598038-0.

BURDA, E., a kol. *Trestný zákon: Všeobecná část. Komentár*. 1. Díl. Praha: C.H.Beck, 2010, s. 1130. ISBN 978-80.7400-324-0.

DERKS, J. a kol. *Probace v Evropě*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002, s. 143. ISBN 80-7338-007-2.

DOUBRAVOVÁ, D., a kol. *Příručka pro probaci a mediaci*. Praha: Institut pro probaci a mediaci, 2001, s. 56. ISBN 978-80-9029-980-1.

HÁLA, J. *Bolest a naděje vězení: penologické eseje*. 1. vyd. Praha: Triton, 2007, s. 127. ISBN 978-80-7387-013-3.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 408. ISBN 90-7369-040-2

CHMELÍK, J., a kol. *Trestní právo hmotné*. Praha: Linde Praha, 200, s. 279. ISBN 978-80-7201-652-5.

CHMELÍK, J., a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Praha: Linde Praha, 2009, s. 292. ISBN 978-80-7201-785-5.

JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vyd. Praha: Linde, 2004, s. 470. ISBN 80-7201-501-X.

KALVODOVÁ, V. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 271. ISBN 80-210-3025-9.

KARABEC, Z. *Restorativní justice – sborník příspěvků a dokumentů*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, str. 143, ISBN 80-7338-021-8.

KRATOCHVÍL, V., a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: obecná část*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 798, ISBN 978-80-7400-042-3.

KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné – obecná část*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 571. ISBN 80-210-2985-4.

KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 544. ISBN 80-7179-813-4.

LATA, J. *Účel a smysl trestu*. 1. vyd. Praha: LexisNexis, 2007, s. 116. ISBN 978-80-86920-24-5.

NEZKUSIL, J. *K problematice alternativ k trestu odnětí svobody*. Trestní právo, 2009, č. 7-8, s. 7-18. ISSN1214-3758.

NOVOTNÝ, F., a kol. *Trestní právo hmotné*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, s. 310, Právnícké učebnice. ISBN 80-86473-67-8.

NOVOTNÝ, O., a kol. *Trestní právo hmotné. I, Obecná část*. 5. vyd. Praha: ASPI, 2007, s. 555. ISBN 978-80-7357-261.

NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha: ASPI, 2008, s. 528. ISBN 978-80-7357-377-5.

OSMANČÍK, O, a kol. *K problematice alternativních trestů a opatření*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, s. 151. ISBN 80-86008-26-6.

ROZUM, J. a kol. *Výzkum nově zavedených prvků probace a mediace do trestního práva v ČR*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000, s. 149. ISBN 80-86008-77-0.

SOTOLÁŘ, A., a kol. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi s disketou*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 468. ISBN 80-7179-350-7.

SVOBODA, I. *Úvod do studia mediace a probace*. 1. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2005, s. 118. ISBN 80-7318-261-0.

ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 1303, ISBN 978-80-7400-109-3.

ŠÁMAL, P., a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 988. ISBN 978-80-7400-350-9.

ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011, s. 416. ISBN 978-80-87212-68-4.

ŠTERN, P., a kol. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010, s. 216. ISBN 978-80-7367-757-2.

ZEHR, H.. *Úvod do restorativní justice*. 1. vyd. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, 48 s. ISBN 80-902998-1-4.

Časopisecké články

FOLTÝNOVÁ, L., FOLTÝN, L. *Trest domácího vězení z pohledu Probační a mediační služby*. Státní zastupitelství, 2011, č. 6, s. 20-24. ISSN 1214-3758.

HOŘÁK, J. *Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených*. Trestní právo, 2005, č. 12, s. 7-12. ISSN 1211-2860.

HULMÁNKOVÁ, J. *Delikventní mládež ve významných mezinárodních dokumentech*. Trestněprávní revue. 2009, č. 12, s. 365-371 ISSN 1213-5313.

KRAHL, M. *Elektronicky hlídané domácí vězení*. Právní rozhledy, 1998, č. 5, s. 229-233. ISSN 1210-6410.

KREJČÍŘÍKOVÁ, K. *Nový trest (trestní opatření domácího vězení)*. Státní zastupitelství, 2009, č. 10, s. 13-20. ISSN 1214-3758.

KUČERA, P., KINCL, M. *Ztratí trest domácího vězení smysl*. Trestní právo, 2010, č. 4, s. 3. ISSN 1214-3758.

KYSELA, K., VOLEVECKÝ, P. *Trest domácího vězení*. Trestní právo, 2011, č. 7-8, s. 4-13. ISSN 1211-2860.

NAVRÁTILOVÁ, J. *Trest domácího vězení*. Bulletin advokacie. 2009, č. 10, s. 94-97. ISSN 1210-6348.

TERYNGEL, J. *Rekodifikace trestního práva hmotného*. Právní rádce, 2004, č. 10, s. 58-62. ISSN 1210-4817.

VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. *Restorativní justice - trestní politika pro 21. století?*. Trestní právo, 2000, č. 1, s. 4-11. ISSN 1211-2860.

VANTUCH, P. *Novela trestního zákoníku a trestního řádu provedená zákonem č. 330/2011 Sb.* Trestní právo, 2012, č. 1, s. 4-16. ISSN 1211-2860.

VEJBĚROVÁ, A. *Tresty v návrhu nového trestního zákona*. Právní fórum, 2006, č. 6, s. 74-77. ISSN 1214-1966.

WALACH, A. *Systém trestů v Polsku*. Státní zastupitelství, 2010, číslo 2, s. 23-30, ISSN 1214-3758.

Elektronické publikace a zdroje

ČTK. *Vězení v obýváku. Ministerstvo chce koupit náramky pro domácí vězně* [online]. Týden.cz, 17.5.2012. [cit. 11.7.2012]. Dostupné z: <http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/krimi/ministerstvo-chce-nakoupit-naramky-pro-domaci-vezne_234760.html>.

eADVOKACIE *Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku* [online]. Články, 22.2.2011, [cit. 20.7.2012]. Dostupné z: <<http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/trest-domaciho-vezeni-v-novem-trestnim-zakoniku.html>>.

HÁLA, J. *Penologie – rozšířený sylabus přednášek* [online]. České Budějovice, JU ZSF [cit. 11.4.2012]. Dostupné z: <<http://penologie.hala.sweb.cz/2.htm>>.

Home Confinement. Federal Corrections and Supervision Division. Administrative Office of the U.S.Courts [online]. 2000 [cit. 24.4.2012]. Dostupné z: <<http://www.nhp.uscourts.gov/pdf/cchome.pdf>>.

KALMTHOUT, V – překlad OUŘEDNÍČKOVÁ, L. *Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí* [online]. Tilburg/Praha, 1995, [cit. 25.6.2012]. Dostupné z: <<http://spj.cz/opp/vykon/clanek02.html>>.

KARABEC, Z. *Účel trestání* [online]. Archiv – červen 2008, Kriminalistika, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000, ročník XXXIII 2, [cit. 15.4.2012]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2000/00_02/karabec.html>.

KLEIN-SAFFRAN, J. *Electronically Monitored Home Confinement – Not a Panacea for Corrections, But a Useful Tool* [online]. Federal Bureau of Prisons, [cit. 6.6.2012]. Dostupné z: <http://www.bop.gov/news/research_projects/published_reports/gen_program_eval/oreprelectronicmon.pdf>.

Ministerstvo spravedlnosti České Republiky. *Činnost Probační a mediační služby v rámci zajištění a zabezpečení výkonu trestu domácího vězení (TDV) a následně i v propojení s elektronickým kontrolním systémem (EKS)* [online]. [cit. 26.6.2012]. Dostupné z: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=5272&d=310183>>.

Ministerstvo spravedlnosti České Republiky. *Ministerstvo spravedlnosti spustilo ve spolupráci s Probační a mediační službou zkušební provoz elektronického monitoringu odsouzených* [online]. 31.7.2012 [cit. 1.8.2012]. Dostupné z: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=2375&d=324060>>.

Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Zkušenosti ze zahraničí - americký vs. evropský model* [online]. Aktualizováno: 19.1.2011 [cit. 26.6.2012]. Dostupné z: ><http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5272&d=310185>>.

Probační a mediační služby České Republiky. PMS ČR: *10 let PMS ČR* [online]. PMS ČR, 2010 [cit. 6.5.2012]. Dostupné z: <<https://www.pmscr.cz/10-let-pms-cr-2/>>.

Probační a mediační služba. PMS ČR: *Poslání a cíle Probační a mediační služby České Republiky* [online]. PMS ČR, 2010 [cit. 6.5.2012]. Dostupné z: <<https://www.pmscr.cz/poslani-a-cile/>>.

Probační a mediační služba. PMS ČR: *Statut PMS ČR: Organizace a řízení Probační a mediační služby* [online]. PMS ČR, 2010 [cit. 8.5.2012]. Dostupné z: <<https://www.pmscr.cz/zakladni-dokumenty/statut-pms-cr/>>.

Probační a mediační služba. PMS ČR: *Metodický postup střediska PMS ČR v rámci přípravného řízení a řízení před soudem* [online]. PMS ČR, 2003 [cit. 7.6.2012]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/download/MEDIACE_metodika_textova_cast_bez_priloh.pdf>.

Probační a mediační služba. PMS ČR: *Trest domácího vězení a jeho právní úprava* [online]. PMS ČR, [cit. 8.6.2012]. Dostupné z: <<https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni-2/>>.

Probační a mediační služba. PMS ČR: *Zkušební provoz elektronického monitoringu odsouzených* [online]. PMS ČR, 1.8.2012, [cit. 2.8.2012]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/scripts/aktuality_detail.php?IDA=50>.

Sněmovní tisk 411/0, část č. ¼ v.l.n.z. trestní zákoník – související – EU [online]. Parlament České Republiky, Poslanecká sněmovna. [cit. 6.6.2012]. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=411&ct1=0>>.

The Implementation of Electronic Monitoring in Germany. [online]. Max Planck Institute for Foreign and International Criminal Law, 20. March 2012 [cit. 8.5.2012]. Dostupné z:

<www.mpicc.de/ww/en/pub/forschung/forschungsarbeit/kriminologie/fussfessel.htm>.

Vězeňská služba České Republiky. *Elektronický monitoring odsouzených* [online]. Praha, 3.3.2010, [cit. 2.8.2012]. Dostupné z: <<http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/aktuality-220/elektronicky-monitoring-odsouzenych>>.

Právní předpisy

Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích

Zákon č. 19/1855 ř. z., vojenský trestní zákon o zločinech a přečinech

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Zákon č. 218//2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

Zákon. č. 300/2005 Z.z. trestný zákon

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě

Vyhláška č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení

Vyhláška č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady

Ostatní

HALASOVÁ, K. *Trest domácího vězení s akcentem na elektronické sledování v domácích a zahraničních právních úpravách.* Brno, 2011. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Katedra trestního práva.

Interní statistiky Probační a mediační služby.

3M Electronic Monitoring. *Návrh technického řešení předmětu veřejné zakázky. Enabling Safer Communities*, Praha, 2012.

„Nejnovější vývoj; média, mýty a práce s očekáváním“. Zpráva z 6. konference o elektronickém monitorování 2009. Materiál poskytnut Martinem Pilným, regionálním vedoucím PMS České Budějovice.

ŠTERN, P. Pokyn ředitele č. 4/2010, kterým se upravuje: *Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkonu kontroly trestu domácího vězení*. Praha: PMS ČR, 2009, s. 15.

Příloha č. 1



adresa střediska

Sp.zn. PM.....

Při odpovědi uvádějte vždy Sp.zn.

V dne

Pozvánka na úvodní konzultaci

Pane/Paní.....,

v současné době je proti Vám vedeno u Okresního státního zastupitelství v(u Okresního soudu v) pod Sp.zn.trestní řízení pro trestný čindle §tr. zákoníku. Jako probační úředník střediska Probační a mediační služby ČR v jsem byl/a pověřen/a státním zástupcem (soudcem) zahájením činnosti v této věci.

Činnosti, které středisko Probační a mediační služby vyvíjí v této fázi trestního řízení, směřují k urovnání následků trestného činu, tj. zejména k nahrazení vzniklé škody hmotné i morální vůči poškozenému a k obnovení narušených mezilidských vztahů. Váš přístup k urovnání následků trestného činu může být zohledněn při rozhodování orgánů činných v trestním řízení.

PMS byla státním zástupce/soudcem pověřena zjištěním podmínek pro případné **uložení trestu domácího vězení**. V této záležitosti je s Vámi potřeba provést osobní jednání na středisku PMS ČR.

Žádám Vás proto, abyste se dnevhod dostavil/a do
střediska PMS ČR.....

Na jednání Vám podrobně zodpovím Vaše případné dotazy a poskytnu Vám konkrétní
informace o možnostech spolupráce při řešení Vašeho případu.

Pokud Vám navržený termín setkání ze závažných důvodů nevyhovuje, kontaktujte
mne, prosím, na shora uvedeném telefonním čísle, abychom se mohli domluvit na
novém datu a hodině setkání.

S pozdravem

.....

probační úředník

Jméno a příjmení obviněného

Adresa

Příloha č. 2



adresa střediska

..... PM.....

Z Á Z N A M z návštěvy v místě bydliště

JMÉNO A PŘÍJMENÍ KLIENTA	
ADRESA, KDE BYDLÍ	
Telefonické kontakty <i>(klienta a případně dalších osob, které uvedl jako kontaktní pro kontrolu TDV)</i>	
Typ obydlí <i>(např. RD, bytová jednotka, ubytovna aj.)</i>	
Vlastnictví nebo typ užívání obydlí <i>(např. vlastník, podnájem se smlouvou od/do, osobní vlastnictví, nemá oficiálně nijak upraveno atd.)</i>	
Jména spolubydlících osob a jejich vztah ke klientovi	

Vyjádření spolubydlících osob k možnosti výkonu TDV <i>(včetně poznámky, zda byly PMS seznámeny s průběhem výkonu TDV, s prováděním namátkových kontrol)</i>	
Přístup k bydlení <i>(např. dojezd MHD možný nebo dojezd je možný pouze autem, jaký je vstup do obydlí, zda existují možné bariéry vstupu – např. není zvonek, chybí označení jména, přítomnost psa, (ne) existence poštovní schránky/jak je označena, ve kterém patře klient bydlí aj.)</i>	
Prostory, které k bydlení náleží <i>(např. garáž v místě obydlí, sklepní prostor, zahrádka apod.)</i>	
Místo pro základní náskres obydlí	
Zjištěná rizika výkonu TDV	

Poznámky/přílohy	

Návštěvu v místě bydliště klienta provedl:

Dne:

Příloha č. 3



adresa střediska

středisko

Zpracováno pro účely rozhodování:

..... soudu v

K rukám soudce

STANOVISKO PMS K MOŽNOSTI ULOŽENÍ TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ

Sp. zn. OČTŘ / sp. zn. PMS	T /	... PM.../20....
Jméno a příjmení obviněného:		
Datum narození:		
Trvalé bydliště:		
Adresa případného místa výkonu TDV (je-li odlišná od trvalého bydliště):		
Klient zaevidován u PMS dne:		
Zprávu vypracoval, dne: <i>Jméno a příjmení úředníka</i>		
Zpráva střediskem PMS zaslána na vědomí: <i>Uvést komu byla případně zpráva zaslána v kopii</i>		
Přílohy: <i>Uvést soupis toho, co je dále ke stanovisku přiloženo v příloze</i>		

1. OSOBNÍ A SOCIÁLNÍ POMERY OBVINĚNÉHO (ve vztahu k místu, kde by měl být TDV vykonáván)

1.1. Rodinná situace obviněného
<i>Informace o tom</i>

✓	<i>s kým a v jakém prostředí klient v daném místě žije</i>
✓	<i>jaké má klient závazky (děti, vyživovací povinnost, péče o svěřenou osobu) soc. prostředí, ve kterém klient žije</i>
	<i>informace od osob, které s klientem žijí (jestliže jsou tyto informace k dispozici)</i>

1.2. Zaměstnání a finanční situace obviněného
<i>Údaje o tom:</i> <i>jaké je současné zaměstnání klienta, zda a kde pracuje, zda je nezaměstnaný a zda je/není v evidenci UP,</i> <i>jaké časové závazky vyplývají z výkonu jeho povolání, jakou má pracovní dobu, zda jezdí za prací mimo domov a v případě, že ano, kdy a jak často</i> <i>jaké má klient případně další pracovní povinnosti jinde než u svého zaměstnavatele, zda má nějaké brigády, pravidelné pracovní nebo zájmové aktivity mimo domov atd.</i> <i>jaké jsou jeho cca příjmy a cca měsíční životní výdaje</i> <i>plány/závazky týkající se práce nebo vzdělávání (např. nástup do rekvalifikací, studia atd.) v nejbližší budoucnosti</i>

1. 3. Obydlí obviněného
<i>kde klient toho času bydlí a zda probační úředník provedl návštěvu bydliště – např. v příloze stanoviska přiložený Záznam z návštěvy v místě bydliště</i> <i>jaký je jeho/její vztah k tomuto obydlí (nájemní smlouva, vlastník, neoficiální podnájem atd.)</i> <i>základní a stručný popis obydlí (typ bydlení, velikost, lokalita a její dopravní dostupnost, vstup do obydlí, specifika a zvláštnosti tohoto obydlí atd.)</i> <i>osoby žijící v tomto obydlí společně s klientem</i>

1. 4. Sociální kontakty obviněného a jeho způsob trávení volného času
<i>základní popis denního režimu klienta</i> <i>uvedení jeho aktivně vykonávané zájmové aktivity (konkrétně jaké a jak jsou časově náročné, zda je provádí mimo domov apod.)</i> <i>závazky vyplývající z jeho případných povinností, ke kterým se zavázal v rámci svého členství v zájmové organizaci</i> <i>případně klientem uvedená příslušnost k náboženskému společenství a jeho pravidelná účast na bohoslužbách</i>

2. POSTOJ OBVINĚNÉHO K ŘEŠENÍ NÁSLEDKU TRESTNÉHO ČINU

2.1. Postoj obviněného k projednávání trestné činnosti a řešení vzniklých následků
<i>zda a jak si je klient vědom vzniklých následků trestného činu</i>

*jak chce způsobenou škodu hradit nebo jinak odčinit
jaký je jeho postoj k oběti nebo poškozené organizaci, zda je již kontaktoval/a
zda a případně jak konkrétně je obviněný motivován a je připraven podrobit se
povinnostem stanoveným v souvislosti s případným uložením trestu domácího vězení
(např. doložení slibu obviněného v této souvislosti)*

2.2. Stanovisko oběti nebo poškozené organizace

*zda a s jakým výsledkem byla ze strany PMS kontaktována oběť nebo poškozená
organizace
jaké je zjištěné stanovisko oběti nebo poškozené organizace k náhradě vzniklé
škody, jaké má požadavky*

3. CHARAKTERISTIKA PRŮBĚHU KONTAKTU S OBVINĚNÝM

3. 1. Spolupráce obviněného s PMS

*informace o tom, zda byl obviněný již někdy v evidenci PMS, za jakým účelem a
s jakým výsledkem
jak se obviněný choval v průběhu kontaktu s probačním úředníkem v rámci
projednání možnosti uložení trestu domácího vězení, jak spolupracoval, jak by
zodpovědný k plnění dojednaných úkolů atd.
jak se obviněný stavěl k možnosti výkonu případně uloženého trestu domácího
vězení, zda svůj postoj v průběhu spolupráce někdy změnil a jak*

3. 2. Spolupráce dalších osob a subjektů

*Informace o tom, zda probační úředník v rámci institut předběžného šetření
spolupracoval s dalšími osobami zaangażovanými do řešení případu
s kým bylo jednáno, jakým způsobem, jaký vyplynul závěr
z jakých zdrojů provedl probační úředník objektivizaci získaných informací,
zejména objektivizaci údajů sdělených klientem, jaké informace takto objektivizoval a
s jakým výsledkem*

4. STANOVISKO PMS – DOPORUČENÍ/NEDOPORUČENÍ ULOŽENÍ TRESTU DOMÁCIHO VĚZENÍ

*Návrhy probačního úředníka ve vztahu k možnosti uložení trestu domácího vězení, jaké
důvody ho k jeho stanovisku vedly, jaké zjištění vzal v úvahu. V případě kladného stanoviska
k možnému uložení trestu domácího vězení pak jeho návrh na délku uložení trestu domácího
vězení a uložení přiměřených povinností a omezení. Uvedení možnosti řešení případu
(vhodnost zprostředkování mediace, možnost zařazení obviněného do programu + uvedení
možnosti konkrétního poskytovatele tohoto programu, zdůvodnění).*

S obsahem tohoto stanoviska byl obviněný osobně seznámen dne:
Stanovisko a podpis obviněného, pokud se chce ke stanovisku vyjádřit: <i>Stanovisko obviněného může být ve stanovisku zachyceno v této kolonce nebo může mít formu samostatné přílohy k tomuto stanovisku.</i> Podpis obviněného:
Stanovisko bylo obviněnému zasláno dne: <i>Vyplňujeme v případě, že obviněný nebyl osobně seznámen s tímto stanoviskem + uvedení důvodu, proč se tak stalo.</i>

Podpis probačního úředníka, razítko:

.....

Příloha č. 4

.....soudu/státnímu zastupitelství v
ke Sp.zn.: ...

V dne

Slib obviněného k uložení trestu domácího vězení

Jméno a příjmení obviněného:

nar.: RČ:

č. OP:

trvale bytem:

zdržuje se na adrese:

zaměstnání:

*Potvrzuji, že jsem byl/a probačním úředníkem poučen/a o podmínkách trestu domácího vězení a souhlasím s jeho **případným** uložení.*

Prohlašuji, že k dnešnímu dni mi nejsou známy žádné skutečnosti, které by bránily ve výkonu trestu domácího vězení. Pokud mi tento trest bude rozhodnutím soudu uložen, budu jej řádně vykonávat.

Slibuji, že se v soudem stanovené době v rámci výkonu trestu domácího vězení budu zdržovat v obydlí na adrese:

.....

Slibuji, že při výkonu kontroly trestu domácího vězení poskytnu veškerou potřebnou součinnost, která spočívá zejména v:

- umožnění kontroly mé přítomnosti v místě a době výkonu tohoto trestu probačním úředníkem,
- umožnění vstupu probačního úředníka do mého obydlí,
- plnění soudem uložených přiměřených omezení a povinností,
- hrazení způsobené škody.

Po celou dobu výkonu trestu domácího vězení povedu řádný život a budu spolupracovat s úředníkem PMS ČR.

Potvrzuji, že přílohou mého písemního slibu je také mnou podepsané „Poučení o výkonu trestu domácího vězení“.

.....
podpis obviněného

Slib obviněného byl učiněn za přítomnosti úředníka PMS ČR (jméno, příjmení, podpis):

Příloha č. 5



adresa střediska

.....soud

Sp. zn.

**Projednání podmínek výkonu trestu domácího vězení
(podklad pro nařízení trestu)**

Jméno a příjmení odsouzeného:

Datum narození:

Trvalé bydliště:

Výměra trestu:

Časové vymezení trestu:

Projednané místo výkonu trestu:

Město, ulice, čp., patro:

Typ bydliště:

Kontaktní tel:

Další informace zjištěné návštěvou v místě bydliště:

Trest je možno nařídít od:

(je potřeba uvést zdůvodnění případného návrhu časového odkladu nařízení trestu a doložení těchto důvodů – např. úprava zaměstnání, změny studia, potřeba absolvovat/dokončit léčbu, provedení plánovaného lékařského výkonu, potřeba dořešení překážek v osobním životě, apod.)

Způsob plnění soudem uložených přiměřených povinností či omezení:

Podpisem stvrzuji, že jsem byl/a poučen/a o zákonných podmínkách výkonu trestu domácího vězení. Jsem si vědom/a, že se v soudem stanovené době budu zdržovat v obydlí na určené adrese a že při výkonu kontroly poskytnu veškerou potřebnou součinnost. Zavazuji se dodržet slib, který jsem dal/a soudu. Dále jsem byl/a poučen/a o skutečnosti, že v případě maření trestu domácího vězení soud rozhodne o výkonu náhradního trestu odnětí svobody.

Beru na vědomí, že probační úředník v rámci kontroly trestu bude kontaktovat poškozeného.

Vdne

probační úředník

odsouzená/ý